

Organizzato dalle Nazioni Unite per l'educazione, la scienza e la cultura

AF-SOOMAALI

S.C.F.
Save the Children Fund (UK)

C.I.S.P.
Comitato Internazionale per lo Sviluppo
dei Popoli

HORDHAC

Buuggan oo ah Af-Soomaali fasalka kowaad, waxa soo diyaariyey Xarunta Horumarinta Manaahijta ee Wasaaradda Waxbarashada iyo Barbaarinta, wuxu ka mid yahay buugagga manhajka cusub ee Sannadka 1985ka bilaabmay.

Buuggani waxa uu ardayda ka caawinayaa kobciska awooddooda ee xirfadaha kala duwan ee salka u ah afka sida dhegeysiga, hadalka, akhriska iyo qoraalka.

Buuggan waxa aan ku rajo weynahay in uu isbeddel la taaban karo ku sameeyo barashada af-Soomaaliga.

Xasan Daahir Obsiye
Agaasimaha Waaxda H. Manaahijta

Muqdisho 1987

HORDHAC

Buuggaan waxaa soo ururiyay,
iskuna soo dubariday
daabacadiisa labaad Koxda
Farsamada ee Xafiiska UNESCO
u qaabilsan tala bixinta
waxbarashada ee Soomaaliya

Maajo 1993 Muqdisho (Somalia)

mana la gavaad baar
mm-nn LL gg-ii dd bb

AF-SOOMAALI

4

1. Kani waa aniga

Ma xusuusataa. Axmed? Immika waa fasalka afraad.

Isaga iyo ardayda ay isu fasalka yihiin ayaa sawiray waxyaalaha ay jecel yihiin ama kuwa ay neceb yihiin in ay qabtaan.

b. Fiiri sawirka Axmed.

Maxaa uu jecel yahay?

t. Ku sawir buuggaaga layliga waxyaalaha aad jeceshahay

ama aad neceb tahay in aad qabato.

j. Sawir musawirkaaga. Muuji sida aad u eg tahay. Miyaad faraxsan tahay? Miyaad caraysan tahay?

d. Sawirradaada tus saaxiibkaa. Ma garan karaa waxa aad jeceshahay?

2 Waxa aan ka fakarayaa

Immika waxa aad qortaa waxa aad ka fakarayso.

Marka hore waxa aad qortaa:

Waxa aan ka fakarayaa:

sadar cusub ku bilow oo sheeg

- wax xiiso leh
- wax aan xiiso lahayn
- wax kaa farxiya
- wax kaa caraysiia
- wax kaa oohiya

3. Maxaa aad ka fakaraysaa?

Isu akhriya waxa aad qorteen oo is ag dhiga waxa aad ka fakarayseen. Ma jiraan kuwo isu mid ihi? Kuwee baa kala duwan?

Dadka aynnu jecelnahay

Halkan waxa ka muuqda sawirka Faadumo iyo saaxiibteed Weris.

Waxa ay yimaadaan dugsiya wayna wada ciyaaraan.

U fiiri sawirka si tartiib ah inta aadan ka jawaabin su'aalaha.

b. Dheeshee bay Faadumo iyo Weris ciyaarayaan? Maxaa aad u baahan tahay si aad u ciyaarto dheeshan?

t. Waa maxay magaca saaxiibkaaga wanaagsani? Xaggee baa uu ku nool yahay? wax ka sheeg guriga saaxiibkaa inta aad kari karto?

j. Dheeshee baad adiga iyo saaxiibkaa xoog u jeceshihiin in aad ciyaartaan marka aad dugsiya ka tagaan?

Saaxiibbadu waxa ay jecel yihiin in ay wada jir wax u qabtaan. Fiiiriya sawirradaan oo sheeg waxa ay samaynayaan wiilashan iyo gabdhahani.

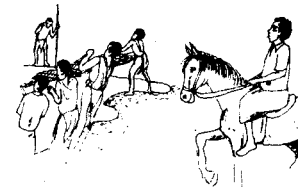
x. Waa maxay waxa ugu xiisaha ama yaabka badnaa ee adiga iyo saaxiibkaa idin soo maray?

kh. Haddii aadan weligaa la kulmin wax xiiso ama yaab badan leh, isku day mid adiga iyo saaxiibkaa ku dhici karta. Waxa ay noqon kartaa ugaadhsi ama kayn gubatay ama waxa ay noqon kartaa booqasho garoonka dayuuradaha adiga oo soo arkaya meesha ay dayuuraduhu fadhiistaan.

Beri beryaha ka mid ah

1. Tartiiib u akhri sheekadan.

Fiiiri sawirrada. Waxa ay kaa caawini doonaan in aad ku xusuusato waxa ay sheekadu ku saabsan tahay.

Beri beryaha ka mid ah ayaa nin socoto ihisafar u baxay. Galab ayuu yimid tuullo. Duleedka tuullada waxa ku yaallay balli, waxaana ku wareegsanaa dad aad u badan.

Dadka tuulladu waxa ay gacmahooda ku haysteen xaaqimo, shabaqyo iyo ulo. Waxa ay ku dhawaanayeen balliga. Waxa ayna isku dayayeen in ay wax kala soo baxaan.

"Maxaa dhacay?" ayuu weydiiyey ninkii socotada ahaa.

"Dayaxii!" ayey yiraahdeen dadkii mas'akiinta ahaa ee tuullada degganaa.

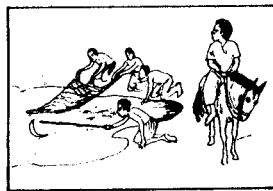
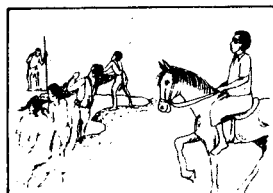
"Waxa uu ku dhacay balliga waanan ka soo saari kari weynay."

"Maxay!" ayuu yiri ninkii socotada ahaa
 "Fiiri cirka. Waa kaa dayaxii. Weli
 halkiisii buu joogaa." Dadkii tuulladu
 ma ay dhegeysan ninkii waxa uu u
 sheegay. Waxa ay ku yiraahdeen,
 "Iska teg oo jidkaaga mar."

2. Markaad istiraahdo waad garatay dhammaan waxa ay sheekadan ku saabsan tahay, gacantaada taag, macallinkaaga ayaa kaa codsan doona in aad u sheegto sheekada fasalka intiisa kale.
3. Fiiri sawirradan hoose. Sawirradu isuguma xigaan si sax ah. Isku day in aad xusuusato sheekada. Sheeg sida ay sawirradu u kala horreeyaan. (Dib ha u fiirin sawirradii hore).

Malee in aad tahay ninka socotada ah ee sheekada. ku sheeg erayadaada sida aad ku timid tuullada iyo waxa ku dhacay ba'luga tuullada.

1. Erayadan gaagaaban ee sanduuqa ku jiri waxa ay ku habboon yihiin erayada hoose. ku qor erayada gaagaaban meelaha dhexe ee ay ku habboon yihiin.

ku	ah	ma	la
----	----	----	----

Tusaale: Cu....r

Cumar

ca....n

d.....ab

u.....n

Xa....r

ma.....b

b.....al

S....ra

xu.....n

Qa.....r

2. Ku jawaab Haa ama Maya. Buuggaaga layliga ku qor jawaabta saxa ah.
 - b. Ma hadli karaa eygu? _____
 - t. Ma ku dul socon kartaa biyaha? _____
 - j. Ma qori kartaa magacaaga? _____
 - x. Miyay qudhaaniadu ka weyn tahay dameerka? _____
 - kh. Ma shan baa marka laba lagu daro laba? _____
 - d. Ma socon kartaa canjeeradu? _____
 - r. Ma wiil baad tahay? _____
 - s. Ma leedahay bisaddu ciddiyo? _____
 - sh. Wax ma akhriyi karaa sacu? _____
 - dh. Ma mari kartaa maraakiibtu badda? _____

1. Dhegeyso. Maxaa aad maqlaysaa?

Tartiib u fariiso oo wax dhegeyso muddo gaaban.
Marka hore waxa keliya oo aad dhegeysataa
dhawaaqyada fasalka gudahiisa ka jira.

Dabadeedna dhegeyso dhawaaqyada fasalka dibadda
ka jira.

Midkiinba mid ka kale ha u sheego wixii uu maqlay.

Xaggee baa ay dhawaaqyadu ka yimaadeen?

Kuma ama maxaa sameeyay dhawaaqyada?

Dhawaaqyadee baad jeclaysatay?

Dhawaaqyadee ayaa aadan jeclaysan?

2. Malee dhawaaqa

Indhahaaga xir oo dhegeyso dhawaaqyada uu
macallinkaagu ama saaxiibkaa samee yo. Waxa laga
yaabaa in uu miiska garaaco, qalinka dhulka ku rido iwm
Malee waxa sameeyey dhawaaqa.

3. Jilidda dhawaaqyada

Halkan waxa ku qoran tusaalooyin waxyaalo aad jili
ama matali karto.

- baabuur la kiciyey ● dameer ● ari (riyo iyo ido)
- baabuur xoog biriigga u joojiyey ● biyo shubmaya
- baabuur hoonka garaacaya ● gabar mashxaradaysa

Keen fikrado aad leedahay.

4. Ma xusuusan tahay dheeshii "Waxaan aaday suuqa?"

Ku ciyaar dheesha.

Maxaa ay dhahayaan?

Labada sawir ee u horreeya waxa ay ku tusayaan
waxyaabaha mararka qaarkood ka
dhaca dugsiyada.

1. Fiiri sawirka hore. Ardaygu waxa uu la hadlayaa
macallinkiisa. Sheeg magaca macallinka iyo ardayga?
Maxaa uu ardaygu haystaa? Maxaa uu ku dhahayaa
macallinka? Maxaa uu dhihi doonaa macallinku?

2. Gabadha sawirka ka muuqata waxa haysata
dhibaato. Maxaa ay macallimaddu u
sheegeysaa? Sheeg magacyada ardayada iyo
macallimada oo malee waxa ay is dhahayaan.

3. Labadan sawir waxa ay na tusayaan wax ka dhacay guriga
Gabadhu waxa ay u yeeraysaa hooyadeed.
Maxaa ay dhahaysaa?

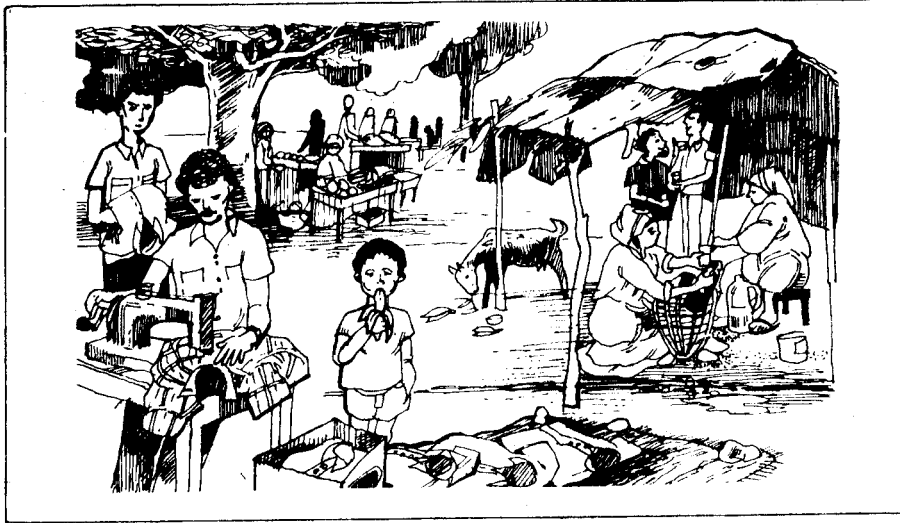
Maxaa ay hooyadeed ku jawaabi doontaa?

4. Wiilkani waxa uu u muuqdaa mid murugeysan.
Maxaa ku dhacay? Malee waxa uu aabbihii u
sheegi doono iyo waxa uu aabbihii
ku jawaabi doono.

5. Qor hal ama laba weerood oo sawir kasta ku saabsan.

1. Halkan waxa ka muuqda suuq aad u dad badan. Tartiib u fiiri sawirka adiga oo isku dayaya in aad xusuusato wax kasta oo aad ku aragtid. Waxa aad ka jawaabi doontaa su'aalaha lagaa weydiiyo. Laguuma oggola in aad dib u fiiriso sawirka.
2. Sawirka dabool. Ka jawaab su'aalaha:
 - b. Yaa caanaha ku gadayey suuqa?
 - t. Maxaa uu samaynayey wiilka yari?
 - j. Maxaa yaallay geedka hoostiisa?
 - x. Yaa wax tollayey?
 - kh. Yaa shaatiga kor u hayey?
 - d. Maxaa ay samaynaayeen dadka geedka hobs joogay?

- r. Ma uga jeeday wax xayawaan ah sawirka? Maxaa uu xayawaanku samaynayey?
 - s. Ka soo qaad in sawirka toban daqiiqo ka dib la sawiro. Maxaa aad u malaynaysaa in dadka suuqa joogaa ay samayn doonaan?
- Ts: Ninka dawaarlaha ah. Waxa laga yaabaa in uu kaco oo alaab ka raadsado meel.
3. Halkan waxa aad ku aragtaa erayo ku saabsan sawirka suuqa. Ka fiiri erayo kale sawirka. Ku qor buuggaaga layliga.

1. Dhegeyso, hadal oo sheeg

b. Macallinkaaga ayaa kuu akhriyaya sheeko gaaban.
Si fiican u dhegeyso si aad u xusuusatid.

t. Laba laba u shaqeeya. Ka hadla sheekada.

Maxaa ay sheekadu ku saabsanayd?

Maxaa dhacay ugu horreyntii?

Maxaa dabadeed dhacay?

j. Isku day in aad sheekada wada xusuusato.

Dabadeed laba laba u shaqeeya oo isu sheega sheekada.

2. Dhegeyso oo qor

Mar kale ayaa aad maqli doontaan sheekada.

Dabadeed waxa aad qoraysaan sheekada. Erayadan soo socda ayaa idin caawin doona:

LuuL

Baabuur

Xoog

Ordayay

Saarnaa

Jawaanno

Dhacay

Dirawalkii baabuurku

Ma uu dareemin

U akhri waxa aad qortay saaxiibkaa.

Dadka inna caawiya

Marka uu xanuun ku hayo tamartaadu hoos baa ay u dhacdaa, waalidkaa ayaa dareemaya jirradaada. Waxa ay jecel yihiin in ay ogaadaan jirradaada. Haddii aad garan weydo meesha lagaa hayo, waalidkaa way murugoonayaan. Waxa ay ku geynayaan rugta caafimaadka.

b. Fiiri sawirkan. Siraad ma caafimaad

qabto. Waxa la keenay rugta caafimaadka.

t. Waa kuma ninka fiirinaya Siraad?

j. Haddii aad mar jiratay sheeg waxa uu

dhakhtarku ku weyddiiyay markii aad tegtay rugta

caafimaadka. Ka dibna dheh wixii aad u sheegtay

dhakhtarka.

Dhakhtar: _____

Adiga: _____

Dhakhtar: _____

Adiga: _____

- x. Halkani waxa ku sawiran dad kale oo inna caawiya.
Ma qori kartaa waxyaabaha ay inoo qabtaan?

_____ ayaa inna
caawisa marka aynu _____

Waxa aynu aadnaa _____
marka uu _____

_____ ayaa inna caawiya
marka aynu _____

MUC Ji So oo la ar

Qoys

Kuwani waa qoyskii Sahra iyo Axmed. Waxa ay u taagan yihiin labo saf. Safka ugu horreeya waxa ku wada jira Sahra, Axmed, Cali iyo Aamina. Sida ay u kala horreeyaan ayaa ay isugu xigaan. Safka dambena waxa wada taagan Cumar, aabbe, Xaashi, hooyo, Faadumo iyo Safiya. Sahra immika waa laba iyo toban jir. Waxa ay dhigataa fasalka lixaad. Waxa ay ka dhigataa dugsiga dhexe ee Afgooye. Axmed waa fasalka afraad, Calina waa fasalka labaad. Labadooduba waxa ay ku jiraan dugsiga hoose. Cumar waa siddeed iyo toban jir. Waa wiilka ugu weyn qoyska. Safiya waxa ay ku dhalasho xigtaa Cumar. Labadooduba waxa ay dhigtaan dugsiga sare ee Sheekh Aweys. Dugsigu waxa uu ku yaallaa magaalada Baydhaba ee Gobolka Bay. Cumar iyo Safiya waxa ay reerka yimaadaan marka dugsiga la xiro. Aamina waa gabadha ugu yar reerka Waxa ay jirtaa lix sannadood. Hadda Aamina waxa ay barataa Quraanka. Sannad ka bacdi ayaa la qorayaa dugsiga. Aamina aad ayey u jeceshahay dugsiga. Waayo walaaleheed oo dhan ayaa u baxa dugsiga.

Dhegeyso, xusuuso oo qor.

1. Ma xusuusan tahay sheekadii ku saabsanayd Luul ee aad ka maqashay casharkii 2.2? Waxa ay socotay jidka dhiniciisa. Baabuur ayaa dhaafay oo waxa baabuurka ka dhacay Jawaan

Hadda waxa aad dhegeysan doontaa sheekadii oo socota. Waqtigan waa in aad isku daydaa in aad dhegeysato sheekada, isla markaana waa in aad qortaa erayo. Erayadaasi waxa ay kaa caawin doonaan xusuusashada sheekada.

Waxa aad qortaa erayada aad is leedahay waxa ay ku xusuusin doonaan sheekada. Tusaale ahaan:

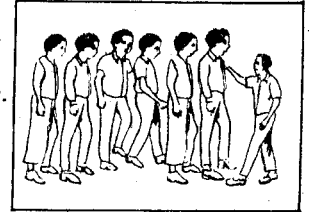
- b. Maxaa dhacay markii uu Jawaankii dhulka ku dhacay?
 - t. Maxaa uu ahaa Jawaanku?
 - j. Maxaa ay Luul hooyadeed sameysay?
 - x. Waqti intee ah ayey sugayeen baabuurka?
2. Isticmaal erayadii aad qortay, kadibna dib ugu sheeg sheekada saaxiibkaa. Adna ka dhegeyso sheekada.
 3. Ma ogid dhammaadka sheekada. Maxaa aad u malaynaysaa in ay ku dhammaanayso?
Qor dhammaadka sheekada.

U shaqeeya laba laba. Mid kasta oo idinka mid ihi waa in uu akhriyaa wixii uu qoray.

Toddoba nin

Toddoba nin ayaa maalin is raacay. Markii ay wax badan socdeen ayey is taageen. Mid ka mid ah ayaa yiri, "Bal inna tiriya. Ma dhan nahay?" Nimanku waxa ay ogaayeen in ay toddoba ahaayeen markii ay magaalada ka soo tegeen. Nin waliba hal mar ayuu tiriyeey. Tiro kastana waxa ay ka dhigaan lix. Waxa ay la yaabeen sida ay toddoba nin u noqon waayeen. Nin keli ihina kama uu maqnayn. Balse, qofkii tiriyaaba isaga ayaa is ilaabayey.

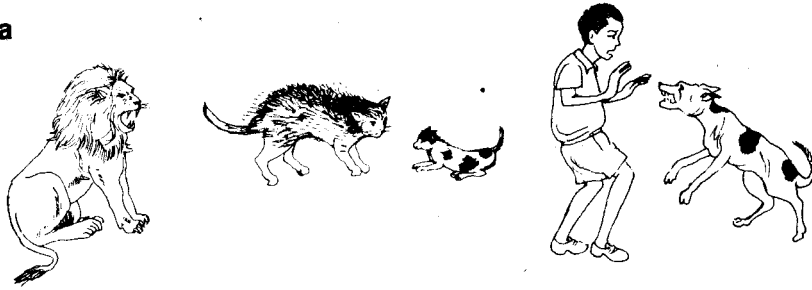
Iyaga oo la yaaban ninka maqan ayaa oday u yimid. Waxa ay weydiisteen in uu tiriyo. Odaygii baa u sheegay in ay toddoba nin yihiin. Nimankii waa ay rumaysan

waayeen odaygii. Odaygii waxa uu kaxeeyey nimankii. Waxa uu geeyey meel ciiddeedu ay qoyan tahay. Dabadeed waxa uu ku yiri, "Beerka u jiifsada oo sanku ciidda ku taaga. San waliba waxa uu samayni doonaa god. Markaas tiriya godadka soo baxa."

Nimankii sidii odaygu u sheegay ayey yeelleen. Nin waliba waxa uu arkay in ay toddoba yihiin. Halkii ayey socodkii ka bilaabeen iyaga oo faraxsan oo sanku dhooqo ku leh.

Afafka

1. Xayawaannadu waxa ay ku hadlaan af gooni ah. Afkaasi ma laha wax erayo ah. Waxa ay isaga digaan khatarta. Ma keeni kartaa tusaalayaal ka mid ah khataraha ay isaga digaan?

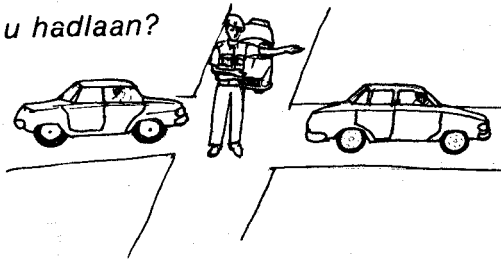
Maxaa kale ee ay xayawaannadu isu sheegaan?

Xayawaannadu dadka ma la "hadli" karaan? Sheeg siyaabaha ay inoo la hadli karaan

2. Carruurta erayo kuma hadlaan marka ay dhashaan. Waa sida xayawaanka oo kale. Maxaa ay carruurta kula hadlaan dadka waaweyn.? Sidee baa loo fahmaa?

3. Mararka qaarkood dadka waaweyni kuma hadlaan erayo. Sidee ayaa ay markaas u hadlaan?

4. Kooxo u shaqeeya. Isku daya in aad **hadal la'aan** ku muujisaan hawlahaan soo socda ee **b** ilaa **x**:
- b) Waxa aad rabtaa in aad qof u yeerto. Sidee baa aad oranaysaa?
- t) Waxa aad taagan tahay daaqaad. Saaxiibkaa oo jidka taagan ayaa raba in aad u soo baxdo. Tus in aanad bixi karin oo uu ilig ku xanuunayo.
- j) Waxa aad ku taagan tahay buur. Waxa aad rabtaa in aad walaashaa u sheegto in aad dheregsan tahay. Sidee baa aad ugu sheegaysaa adiga oo aan qaylin?
- x) Ka fikir waxyaabo kale oo aad erayo la'aan aad ku muujin karto. Weydii saaxiibbadaa in ay kuu sheegaan waxa aad "leedahay".
1. Ilmaha yari marka uu hal sano jiro ayuu bilaabaa erayada ugu horreeya. Wax uu qabsadaa erayada. Ma sheegi kartaa afka uu ilmaha yari ku dhawaaqo? Ma la fahmi karaa?

Looti i dii.

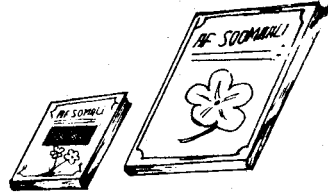

Marka aad taqaanid hadalka, waxa aad baranaysaa erayo badan oo cusub. Maalin kasta wax baa aad baranaysaa. Waxa laga yaabaa in aanad garanin macnaha erayo aad baratay. Waxa laga yaabaa in af kale aad taqaanno. Waxa aad barataa Carabiga. Maxaa aynnu u baranaa afafka kale ee aan Soomaaliga ahayn. Ma fahmi kartaa afkan?

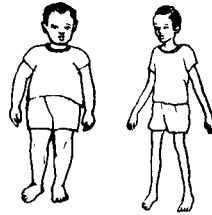
أنا أقرأ هذا

Lidadka

- Buugga Sahra waa uu **yar** yahay.
Buugga Axmed waa uu **weyn** yahay.
Weyn iyo yar waxa ay isku yihiin lid.
Isla doono lidadku oo ku qor
buugaagga layliga.

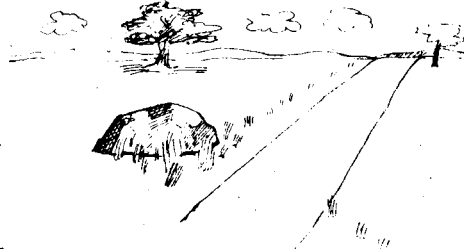
wasakh	Sabool
qoyan	jilicsan
gaaban	qallalan
dhuuban	dheer
taajir	nadiif
kulul	qabow
adag	buuran

- Qor afar weerood adiga oo isticmaalaya erayada ah **kulul, wasakh, sabool iyodhuuban.**

- Dhammaystir weerahan:

Jidku ma qalloocsana,
laakiinse waa uu _____
Dhagaxu ma jilicsana,
laakiinse waa uu _____

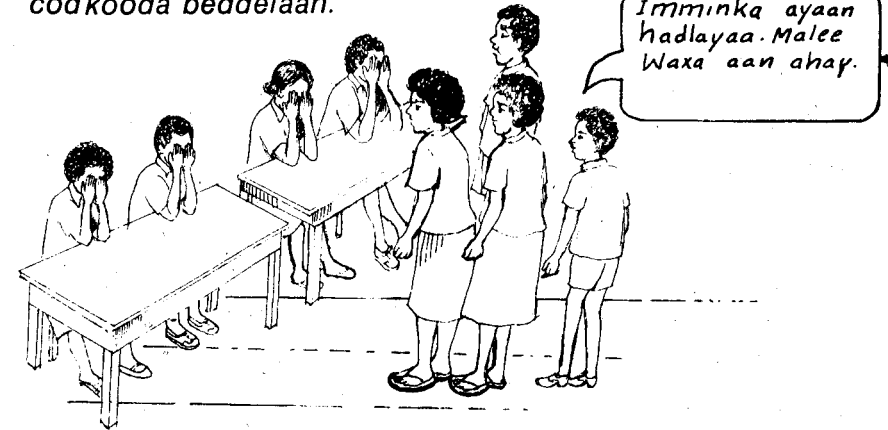

- Ka fakar erayo kale oo leh lidad. Qor iyaga. U
oggolow saaxiibkaa in uu kuu qoro erayo kale oo lidad leh.

Waxa aynnu wax u dhegeysanaa si foojigan. Waxa aynnu u hadalnaa si bayaan ah.

1. Koox afar ama shan ah ayaa joogsanaya fasalka hortiisa.
Inta fasalka ku hartayna waa ay fadhiisanayaan iyaga oo indhaha isku haya. Ardayda fasalka hortiisa taagan ayaa marba hal arday hadlaya. Si bayaan ah ayey u hadlayaan. Waxa ay oran karaan labo eray ama weer. Waxa ay oran karaan erayo isku mid ah ama erayo kala duwan.

Inta fasalka ku hartayna ha isku dayaan in ay maleeyaan ardayga hadlaya. Marka aad muddo gaaban ku laylyantaan, waa in aad samaysaan ciyaartii hore mid ka adag. Ardayda fasalka hortiisa taagan waa in ay isku dayaan in ay codkooda beddelaan.

1. Waxa aad ka fakartaa shey. Isku day in aad hadal la'aan ku muujiso wixii aad ka fakaraysay. Ka dibna weydii ardayda wixii uu waxaasi ahaa. Ardaydu ha isku dayaan in ay ka munaaqashoodaan waxa uu waxaasi ahaa.

Waxa aad u sheegi kartaa tusaale ahaan:

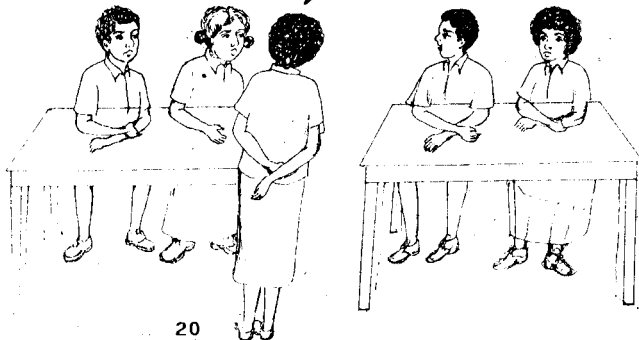
- weynaantiisu inta ay tahay
- muuqaalka uu leeyahay
- waxa uu ka samaysan yahay
- culayskiisu inta uu yahay.

Haddii aad ku fakarto in uu yahay kubbad. Waxa aad dnihi kartaa: Waa uu weynaan karaa ama yaraan karaa.

Waa uu wareegsan yahay.

Waxa uu ka samaysan yahay harag ama dhar. Waa uu fudud yahay.

Wuu yar yahay
Wuu Wareegsan yahay
Waxa uu ka samaysan
yahay harag ama
dhar

Lidadka

- Safiya waa ay **faraxsan** tahay.
Cali waa uu **caraysan** yahay.

Faraxsan iyo **caraysan** waa crayo isku lid ah.

Qor lidadka erayada.

madow _____ habeen _____

qosol _____ hore _____

khalad _____ culus _____

sare _____ nin _____

gaaban _____ qabow _____

Tus macallinkaaga wixii aad qortay. Ma u higgadisay erayada si sax ah?

- Qor weero adiga oo isticmaalaya saddex ka mid ah lidadka xagga sare ku qoran:

Waxa aad qori kartaa:

Biyuhu waa ay **qabow yihiin**.

Dabku waa kulul yahay

Hoosta ka xarriiq erayada isku lidka ah.

- Qor weero. Hoosta ka xarriiq erayada weeraha ku jira ee leh lidadka. Weydii saaxiibkaa in uu kuu qoro erayada aad hoosta ka xarriiqday lidadkooda.

Sarqar la yaab leh

b. Akhri sheekada.

Kaaha ayaa sheekeynaysa:

"Aniga oo ay ila socdaan Cabdi, Xaawa iyo Maxamed ayaannu helnay aqal qabyo ah. Aqalku waxa uu ka samaysnaa oodo, laamo iyo caleemo. Maalin ayaa Sacdiya iyo Cali ay na raaceen. Waxa ay rabeen in aannu aqalka tusno. Carruur ayaa aqalka dhisatay beri hore. Iyaga oo aan dhammaystirin ayaa ay iskaga tageen. Markaas waxa aan saaxiibbaday u sheegay in aan aqal fiican ka dhigno. Waxa aan qaadanay gudin iyo yaambo.

Aqalku waxa uu ku dhex yaallay kayn weyn. Annaga oo faraxsan oo wadana qalabkii dhismaha ayaan tagtay aqalkii. Cabdi ayaa arkay baabuur cusub oo aqalka dhiniciisa taagan. Waxa aan la yaabnay gaariga kaynta dhex jooga. Baabuurkii ayaannu u soo dhuumannay. Baabuurka cidi kuma ay jirin

daaqaaduhuna waa ay u xirnaayeen. Daaqad ayaa ka jabnayd gaariga. Waxa aan karaynay in aan gudaha u galno laakiin se waan iska dhaafnay. Hawl ayaa na sugaysay.

Sacdiya iyo Cali waa ay yaabeen markii ay arkeen aqalka. Waxa ay u malaynaayeen in uu yar yahay. Waxa uu ahaa aqal weyn. Waan aammusnay oo aqalkii ayaan is hor taagnay. Aqalka ayaannu fiirfiirinay. Sarqar la yaab leh ayaannu aqalka ka dhex maqalnay. Waxa ay ahayd khuuro. Mar qura ayaan wada

naxnay oo aan cabsoonay!

Maxaa aannu samaynay?

t. Kooxo afar afar ah u shaqeeya. Waxa aad iska dhigtaan in aad ka mid ahayd kooxdii tagtay aqalka oo aad maqashay sanqartii la yaabka lahayd.

- Sanqartu maxaa ay ahayd?
Ma qof baa sameeyey mise xayawaan?
- Haddii aad u malayso in uu qof sameeyey, yaad u malaynaysaa in uu yahay?
- Maxaa aad u malaynaysaa in ay kooxdu samaysay?
Maxaa aad samayn lahayd?

j. Maxaa aad ku gabagabayseen markii aad ka jawaabteen weydiimaha sare?

isku daya in aad ku gabagabaysaan:

- waxa aad warbixinta ku gudbinaysaan
- qofka kooxdii u akhriyaya warbixinta
- sida aad rabtaan in aad u warbixisaan.

Talo siinta qofka hadlaya:

- Ka fakar waxa aad rabto in aad ku hadasho.
- Ha hadlin ilaa aad ogaato in uu qof waliba ku dhegeysanayo.
- Qof waliba waa inuu ku maqli karaa.

Talo siinta dhegeystaha:

- Fiiri qofka hadlaya.
- Aammus oo si foajigan u dhegeyso.
- Weydii haddii aanad fahmin.

x. Haddii aad waqti hesho, waxa aad wax ka qori kartaa wixii aqalka ku dhacay.

Waar: fahmey
gartay
kasay

1. Haddii aad eegto cinwaanka ku qoran boggan xaggiisa sare, waxa aad ku arkaysaa saddex eray oo macnahoodu isku mid yahay ama isku dhow yahay. Waa erayadee?
2. Sadar kasta oo ka mid ah sadarrada hoos ku qoran ee b ilaa kh waxa ku yaal erayo macnahoodu ay isku mid yihiin ama isku dhow yihiin. Laakiin waxa kale oo ku jira erayo aan wax xirriir ah la lahayn. Qor erayada isku macnaha ah oo ka tag erayada aan la macnaha ahayn.

Raac tusaalahan:

- b. oohin, baroor, qaylo,
b. oohin, bootin, baroor, hees, qaylo.
t. faraxsan, daalid, noogid, culus, xiiqid
j. wiil, faras, inan, nin, beer
x. bukaan, buluug, sawir, jirroole, maliil
kh. dahsoon, qarsoon, daacad, sir, dheer

Erayada isku macnaha ah ama isku macnaha dhow waxa la yiraahdaa macno-wadaagayaal.

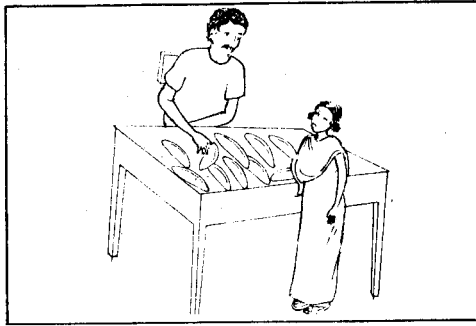
3. Weer kasta oo ka mid ah weeraha hoos, ku yaal ee b ilaa d waxa ku jira hal eray oo yeelan kara macno-wadaagayaal kale. Guuri erayga oo ka raadi erayada la macnaha ah ee ku jira sanduuqa.
U qor sidatan:

b. carruur, ciyaal, ubad, dhallaan

- b. Koox carruur ah ayaa taagnayd waayeel, duq
jidka dhexdiisa. qunyar, aayar
t. Waa ay caraysnaayeen. ciyaal, ubad, dhallaan
j. Nin oday ah ayaa dhaafay. xanaaqsanaayeen,
x. Waxa uu u socday si tartiib ah. dhirifsanaayeen.
kh. Waxa uu u ekaa nin faqlir ah. mukulaal, basho,
d. Bisad madow ayaa la socotay. yaanyuur.
miskiin, sabool, cayr.

Gabar caqli badan

Safiya waa Sahra walaasheed. Maalin ayaa ay tagtay dukaanka rootiga lagu gado. Waxa ay rabtay xabbad rooti ah oo qiimeheedu yahay afar shilin. Rootiilihii ayaa gabadhii siiyay rooti yar. Markaas ayey gabadhii tiri, "Maxaad rootigan yar iiga gadday? Ninkii baa u jawaabay oo yiri, "Waxaan rabaa in aanu rootigu ku culaysin oo aadan jidka ku daalin."

Gabadhii inta ay qososhay ayey miiska saartay laba shilin oo ay ka tagtay. Ninkii ayaa u yeeray gabadhii oo ku yiri, "Laba shilin ayaa dhiman ee maxaa dhacay?" Gabadhii ayaa ku jawaabtay, "Waxaan rabaa in aan kuu fududeeyo tirada lacagta oo aadan ku daalin marka aad tirinayso."

Erayada macnaha wadaaga

1. Laba laba u shaqeyya. Akhriya weeraha soo socda oo isku day in aad dhammaystirtaan. Erayadee baa soo geli kara meelahan bannaan? Ku shaqee buuggaaga layliga.

b. Waxa fiican in aad nasato marka aad _____

t. Orodka uu ninkani ku cararayo waxa la dhahaa _____

i. gabadhu waa ay dhaxamootay oo waxa ay xiratay _____

x. Wiilku waxa uu lumiyey buugaggiisii oo waa uu _____

kh. gabadhu waxa ay _____ dhagax.

2. Erayadee baad dhigtay meelaha bannaan? Ardaydu ma erayo isku mid ah ayey wada qoreen? Weerehee baa erayadoodu ay isku macno yihiin ama macnahoodu isu dhow yahay?

3. *Ƙooxo u shaqeyya. Qor erayo kale oo la macne ah ama u macne dhow erayadan sanduuqa ku jira. Sadar cusub ku bilow koox kasta oo erayo ah:*
U qor sida tusaalahan oo kale:
hurdo, lullo, seexasho, gama.

hurdo, nasiib, qarsoon, shaqo, jaalle

4. *Waxa jira faraq u dhexeeya erayada macnaha wadaaga. Fiiri kooxdan macno-wadaagta ah:*

socod, laangarayn, gaardis, tallaabayn

- b. *Erayada sare midkee baad u malaynaysaa in uu ku habboon yahay weertan (Erayga xarfo ayaa ku kordhaya marka aad weerta soo gelisid.)*
- *Askartu waxa ay _____ jidka dhiniciisa.*
- t. *Erayada sare midkee baad ku isticmaali lahayd weertan:*
- *Ninku waxa uu _____ qolka si uu u ogaado inta uu le'eg yahay.*
- j. *Erayada sare kuwee baan la isticmaalin?*
Ma keeni kartaa weero ay ku jiraan erayadaas aan la isticmaalin?
Ma fiican tahay in la barto erayada macnaha wadaaga? Waayo?

Waan idin sugaynaa

Ardaydii dhulkaygaay

Arax iyo halbowlow

Ubixii furmaayee

Adduunyadu u qososhow

Waan idin sugaynaa.

Indhihii dilaacee

Aragtida wacnaayow

Ubadkii koraayee

Aayaha samaayow

Waan idin sugaynaa.

Ilayskii baxaayee

Dadku ku ambaaadow

Aabbihiyo hooyada

Ayaamahakan dhowow

Waan idin sugaynaa

Erayo badan ___macno badan

1. Fiiri weertan:

Gabadhii waa ay orodday.

Weertan kama aynaan helin war badan. Waxa aynnu jecel nahay in aynnu jawaabo u helno su'aalo dhowr ah, tusaale:

Gabadhu sidee baa ay u ekayd?	Sidee baa ay u ordaysay?	Goorma?
↓	↓	↓
gabadhii yarayd xoog baa ay u oroday markay aragtay eygii.		

Hadda waxa aynnu haysanaa war badan. Runtii waxa jiri kara jawaabo kale oo laga bixin karo su'aalahaas gabadha ku saabsan. Ma haysaa wax fikrado ah?

2. Hadda aynnu ku kordhino macno badan weerahan soo socda:

b. Baabuurkii waa uu joogsaday.	Baabuurkee?
	Waayo?
t. Gabadhii wax baa ay cunaysay.	Gabadhee?
	maxay ay cunaysay?

Xusuus: Weeruhu waxa ay ka bilaabmaan xaraf weyn waxa aynna ku dhammaadaan joogsi.

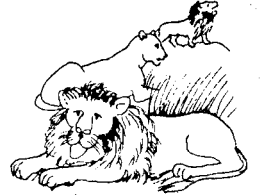
3. Malee jawaabo aad ka bixin rabto su'aalahan. Kana dhig weeraha kuwo dhaadheer si ay inoo siiyaan macno badan. Jawaabaha su'aaluhu ha noqdeen **hal** weer oo dheer oo keliya.

b. Libaaxyadu waa ay reemaan.

Waa intee libaaxyadani?

Sidee baa ay u reemaan?

Xaggee baa ay joogaan libaaxyadu?

t. Baabuurkii waa la hagaajiyey.

Sidee baa uu u eg yahay baabuurku?

Xaggee baa laga hagaajiyey?

Yaa hagaajiyey?

j. Daayeerku waa uu ciyaarayaa.

Sidee baa uu u eg yahay daayeerku?

Maxaa uu ku ciyaarayey?

x. Safiya waa ay dhuumanaysaa.

Xaggee baa ay ku dhuumanaysaa?

Waayo?

Alifbeetada

- b. Halkani waxa ku qoran xarfihi oo kooxo loo qaybiyey. Waxa aad daboolaysaa koox xarfo ah. Ka dibna waxa aad sheegeysaa xarfahaasi sida ay isugu xigaan.

BTJ XKHD RSSH DHCG LMN
WHY AEIOU

- t. U shaqeeya laba laba oo ku laylyama xarfaha ilaa aad si wanaagsan u baranaysaan.
- j. Ku dheh xaraf saaxiibkaa oo weydii saddexda xaraf ee ka dambeeya xarfaka aad weydiisay. Ka dibna saaxiibkaa ha yiraahdo xaraf, adna waxa aad sheegtaa saddexda xaraf ee ku xiga.
- x. Ku dheh xaraf saaxiibkaa. Saaxiibkaa waa in uu isku dayaa in uu sheego saddexda xaraf ee ka horreeya. Sidaas ha u socoto.
- kh. Waa maxay xarfaka u dhexeeya Tiyo X? Diyo S?
G iyo Q? A iyo I?
- d. Waa maxay xarfaka ka dambeeya iyo ka horreeya KH? Q?
M? Y? O?
- r. Akhri kooxaha xarfaha ah ee kor ku qoran. Waxa aad xoojisaa xarfaka ugu horreeya.

Waxa aynnu fiirinaynaa sawirradan

1. Bogga labaad waxa aad ku aragtaa sawirro.
Maxaa aad ku aragtaa sawirradan?

2. Fiiri sawirkan ugu horreeya.

Casharka agtiisa waxa aad ku qortaa gabdho kurdad
erayo ku saabsan sawirka dugsi
oo ah saddex gabdhood

Fiiri erayada kale ee sawirka.

Ku qor erayada sabuuradda.

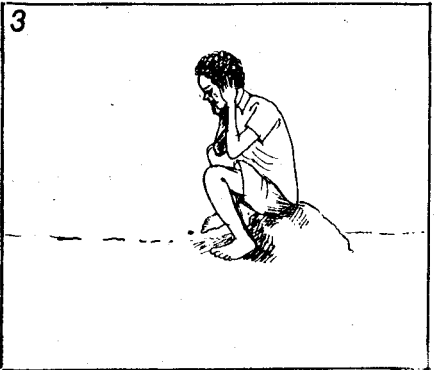
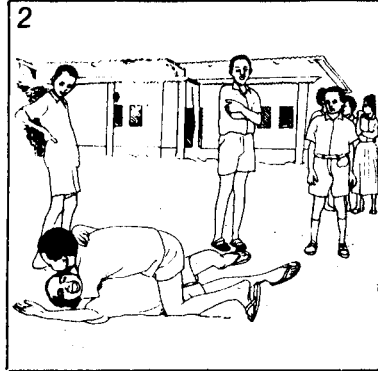
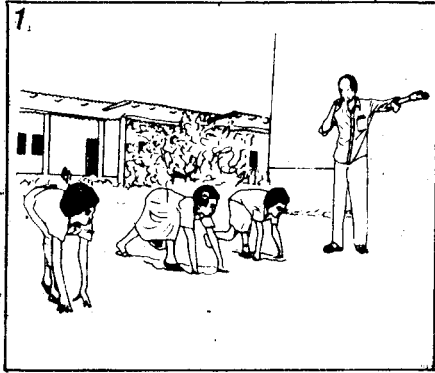
3. Fiiri sawirkan dagaalka ah. U shaqeeya laba laba.

Ka dooda, maxaa aad ugu malaysay in ay wiilashu u dagaallamayaan? Maxaa dhacay dagaalka ka hor? Haddii ay murmayaan, maxaa aad u malaynaysaa in uu murankoodu ku saabsan yahay? Maxaa aad u malaynaysaa haddii ay saacado badan dagaallamaan in ay dhici doonaan?

4. b. Ka dooro sawirradan mid ka mid ah

(oo aan ahayn ka ugu horreeya) ka dibna erayada sawirka ku qor buuggaaga layliga.

- t. Ka dibna qor weero wax ka sheegaya sawirka.

Kubbadda cagta

Sahra iyo Axmed waxa ay fasax ku yimaadeen Muqdisho. Waxa ay ku degeen gurigii eeddadood Faadumo. Waqtigaas waxa Muqdisho ka socday tartankii ciyaaraha kubbadda cagta ee gobollada dalka. Sahra iyo Axmed waxa ay u ahayd markii ugu horreysay ee ay ka qayb galaan ciyaaro noocaas ah. Markii ay garoonkii galeen ayey arkeen dadweyne aad u fara badan oo kala taageeraya laba kooxood.

Waxa ay la yaabeen sida ay dadku u xiisaynayaan ciyaarta. Kumanyaal ruux baa ka soo qayb galay. Waxa ay siiteen caleemo iyo durbaanno waaweyn. Waxa ay ku heesayeen heeso ay qolo waliba kooxdeeda ku ammaanaysay. Sahra waxa ay Axmed u sheegtay in ay kala raacaan labada kooxood. Sahra waxa ay taageero u noqotay kooxdii Jubbada Hoose, Axmedna waxa uu raacay kooxdii Banaadir.

Maalintaas waxa ay guushii raacday kooxdij ay Sahra taageersanayd. Waxa ay ahayd maalin aad ugu xiiso badnayd. Inkasta oo Axmed kooxdiiisii laga badiyey, waxa uu dareemay in ay guuldarradu aanay ceeb ahayn. Markaas Axmed waxa uu jeclaystay in uu noqdo ciyaartooy caan ah. Weligaa ma daawatay laba kooxood oo wada ciyaaraya?

Maskaxda fayooobi waxa ay ku jirtaa jirka fayow.

1. Ka jawaab su'aalahan:

b. Maxaa ay Axmed iyo Sahra soo daawadeen?

t. Kooxdee baa ay Sahra taageero u noqotay?

j. Kooxdee baa ay guushii raacday?

x. Axmed maxaa uu jeclaystay in uu noqdo?

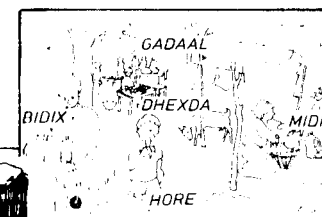
Qaybaha kala duwan ee sawirka.

Sawirrada qaarkood waxa ay inoo sheegaan waxyaabo badan. Mararka qaarkood waxa adag sida wax kasta loo arko. Markaas waa in aad xoog u fiirisa sawirradaas.

b. Fiiri sawirka hoose ee suuqa ku saabsan. Waxa kale oo aad fiirisaa sawirka yar ee dhinaca ku haya. Sawirkaasi waa sawirkii suuqa oo la sii yarayey.

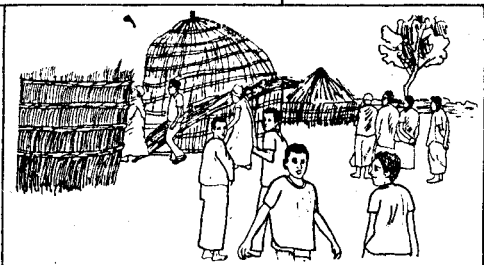
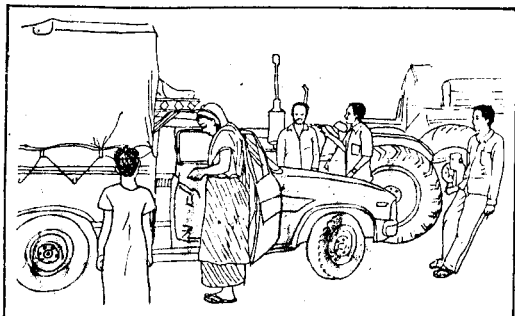
Ka bogo sawirka. Waxyaabo ayaad ku arki kartaa xagga hore gadaal, bidix, midig iyo dhexda.

Ka jawaab weydiimaha ku dhex jira sanduuqa sawirka ka hooseeya.

Maxaa aad ku arki kartaa xagga hore?
Maxaa dhexda kaga yaal? Bidixda?
Midigta? Maxaa meeshani ka jira ama ka dhacaya? Maxaa aad ku arki kartaa gadaal?

Laba laba u shaqeeya. Doorta mid ka mid ah sawirrada hoose. Midkiin weydiimo ha ka sameeyo sawirka. Isticmaal weydiimihii ku jirey sanduuqa. Dabadeedna ardayga kale ha sameeyo sidii oo kale.

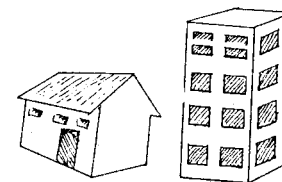

x. Sawir kasta ka qor 2-3 weerood. Qor waxa aad ka aragto sawirrada.

Lidadka

- Lidka dheer waa gaaban

Lidka ilays waa _____

- Qor lidadka erayadan:

quruxsan _____ macaan _____

caraysan _____ caafimaad _____

qayriin _____ buuxa _____

Tus macallinkaaga wixii aad qortay.

- Mararka qaarkood waxa aad heli kartaa lid marka aad erayga hortiisa dhigto ma. Markaas waa in aad erayga wax yar ka bedeshaa.

Fiican _____ ma fiicna _____ qaraar _____ ma qaraara _____

dhuuban _____ dheer _____

buuran _____ qoyan _____

- Ka shaqee halxiraalaha:

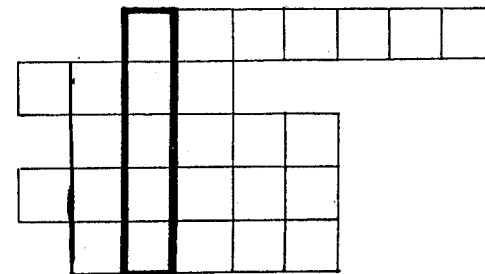
Lidka qoyaan waa _____

Lidka jilicsan waa _____

Lidka caddaan waa _____

Lidka qabow waa _____

Lidka caafimaad waa _____

- Qor weero ay ku jiraan erayada ku dhex jira jibaaranaha.

Tukihii oomanaa

Akhri qayb kasta oo sheekada ka mid ah, adiga oo sawirrada u fiirinaya si foojigan. Hoos u akhriso.

Maalin ayaa tuke aad u oomay.

Biyo ayuu meel kasta ka fiiriyay,

laakiinse waa uu waayay. Ka dib

waxa uu arkay dheri ay biyo ku jiraan. Aad ayuu u farxay.

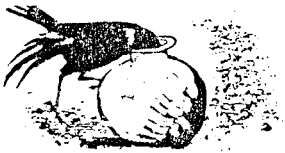
Waa uu ku duldegay isaga oo filaya in uu heli doono biyo uu ka dhergo.

Waxa uu dherigii kala kulmay biyo yar.

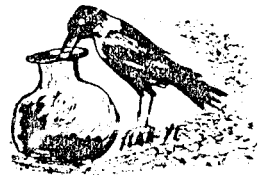
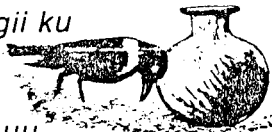
Waxa uu damcay in uu biyaha ka cabbo.

Waxa uu geliyay qoortisii, laakiin se waa uu gaari waayey biyihii.

Waxa uu ku fakaray in uu dheriga soo qaloociyo. Waxa uu ogaaday haddii uu dheriga soo qaloociyo in biyo yari soo daadan doonaan. Waxa uu ogaaday in uu heli doono in yar oo biyo ah. Madaxa ayuu dherigii ku riixay. Waa uu dhaqaaqin waayay.

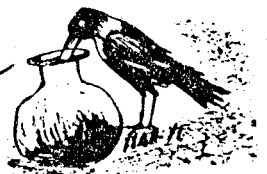
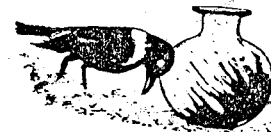
Waayo dheriga ayaa cuslaa. Waxa uu bilaabay in uu fikrad kale keeno.

Tukihii waxa uu arkay dhagxaan u dhow. Xabbad xabbad ayuu u soo qaaday oo waxa uu ku dhex riday dherigii. Waxa uu arkay in biyuhu soo dhawaanayaan. Markii uu dhagxaantii ku guray dherigii, biyihii si

tartiib ah ayey kor ugu soo kaceen. Tukihii oomanaa halkaas ayu biyihii ku cabbay ilaa uu oonkii ka ba'ay.

1. Akhri sheekada casharka 5.5 mar kale.
2. Marka aad fahamto sheekada oo dhan, fiiri sawirrada hocse. Dabadeedna sida ay kula tahay uga sheekee sheekada arday saaxiibkaa ah.

3. Marka aad uga sheekaysa sheekada saaxiibkaa, ku qor buugagga. Waxa aad fiirsan kartaa sawirrada, laakiin ma fiirsan kartid erayada.

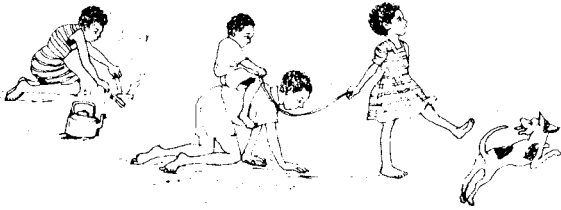
Sawirro kale

b) Maxaa aad ku aragtaa godka daloolkiisa?

Ka gooso xaashi buuggaaga layliga. Ku samee dalool qalin. Ku samee daloolka xaashida bartankeeda. Godku ha noqdo mid aad u weyn oo ay saddexdaada farood geli karaan. Ka fiiri fasalka godkaa. Midba ka kale ha u sheego wixii uu arkay. Waxa aad arkaysaa qaybo ka mid ah shayga aad fiirisay. Tilmaan qaybahaas aad aragto.

t) Immika waxa aad muujinaysaa sida fiican ee aad wax u arki karto. Fiiri sawirrada hoose iyo waxa ay samaynayaan. Indhahaaga xir. Isku day in aad xusuusato wax kasta oo ku jira sawirka.

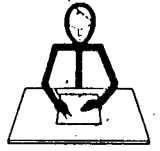
j) Fiiri sawirka mar kale si tartiib ah. Ma aragtaa wax ku jira sawirka oo aad ka tegtay markii hore?

x) Immika rog buuggaaga. Dabool sawirka oo waxa aad isku daydaa in aad ka jawaabto su'aalaha.

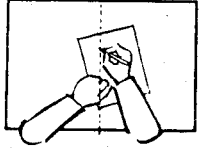
1. Immisa qof baad ku aragtaa sawirka?
2. Maxaa ay rabaan in ay sameeyaan?
3. Maxaa uu wiilku ugu fadhayaa dhabarkanka wiilka kale?
4. Maxaa ay samaynayaan labada gabdhood?
5. Waa sidee dhar ka ay gabbdhuhu sitaan?

Farta Isku dardarka ah

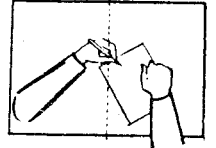
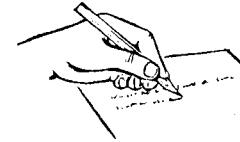
- Sida aad miiska u fariisanayso.

- Sida aad qalinka iyo xaashida u qabsanayso marka aad gacantaada midig wax ku qoreyso.

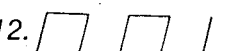
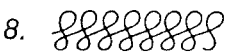

- Sida aad qalinka iyo xaashida u qabsanayso marka aad gacantaada bidix wax ku qorayso.

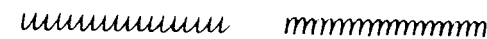
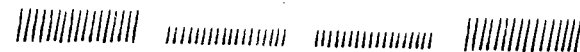
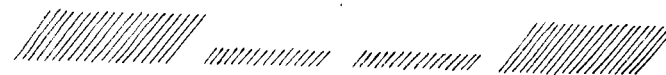
- Seedaha jirkaagu waa in ay debecsanaadaan marka aad wax qorayso. Waxa aad samayn doontaa layliyo kaa caawin doona sida aad u debcineyso seedaha farahaaga iyo gacantaada. Marka aad si wanagsan u fadhido waxa aad awoodi kartaa in aad si dhakhso iyo fudeedba leh wax u qori karto.

- Waa in aad ku laylyantaa ilaa aad qalinkaaga si dhakhso iyo fudeedba ku jiro u socodsiin karto xaashida dusheeda jiho kasta oo ay tahayba.
- b U qabo qalinka sida aad ku aragtay boggi hore.
- t. U qabo si fudud oo si fudud u kor saar xaashida.
- U samee layliyadan si dhakhso iyo fudeedba leh. Qalinkaagu waa in uu ku socdaa xawli isku mid ah.

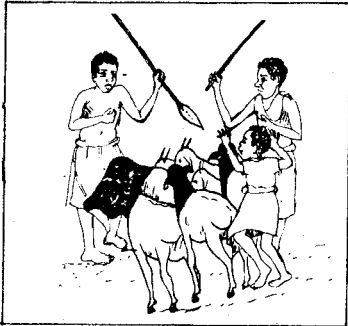

- Samee layli kasta oo ka mid ah layliyadan soo socda.

Samee marar badan ilaa aad qalinkaaga u socodsiin karto si dhakhso leh. Isku day in aadan samayn dhaqdhaqaaqyo dhufdhufasho leh. Qalinkaagu waa in uu ku socdaa dhaqaaq ama xawli isku mid ah. Inta aad qorayso, ha ka qaadin qalinkaaga xaashida.

Cabdi Beenaale

Cabdi waxa uu ahaa nin reer miyi ah. Waxa uu raaci jiray ariga. Maalin isaga oo arigii la jooga meel guriga agtiisa ah ayuu damcay in uu been u sheego dadka guriga jooga. Markaas ayuu yiri, "Hayaay! Hayaay! waa waraabe!" Muddo yar ka dib ayaa waxa ku soo orday dad ulo iyo warmo sita. Markii ay u yimaadeen ayuu ku qoslay oo uu ku yiri, "Been weeye ee waraabe ma jiro." Dadkii iyaga oo aad u caraysan ayey guryahoodii ku noqdeen.

Maalintii dambe Cabdi oo arigii la jooga ayaa waxa uyimid waraabe run ah. Waxa uu cunay arigii qaar ka mid ah. Cabdi sidii maalintii hore ayuu u qayliyay, "Hayaay!, hayaay! Waa waraabe!" Laakiin qofna uma soo bixin oo waxa la yiri! "Waa beentiisii hore" halkaas na ari badan ayaa waraabihii ku laayay.

Beentaada hore runtaada dambe ayey u daran tahay.

Ma u dhaqantaa sida Cabdi? Waayo?

Erayada sirta ah iyo farrilmaha.

- b. Naqtiin casharkii alifbeetada ee 3.6
- t. Haddii aad ka shaqaynayso layliga hoose, waa in aad heshaa erayga qarsoon ee ku jira siddeedan xaraf.
- Qor erayga qarsoon.
- Qor xarafka ka horreeya K.
 - Qor xarafka ka dambeeya Y.
 - Qor xarafka u dhexeeya D iyo S.
 - Qor xarafka ka dambeeya R.
 - Qor xarafka ka horreeya U.
 - Qor xarafka ka dambeeya I.
 - Qor xarafka labaad ee ka dambeeya X.
 - Qor xarafka labaad ee ka dambeeya A.
- j. Halkan waxa ku qoran farriimo qarsoon. Xaraf kasta ku beddel xarafka ku xiga.
- (Waa in aad xarafka u ku bedeshaa xarafka b. "y" na → a.)
- Tusaale: q ku bedel k, a ku bedel e, a ku bedel e, m ku bedel n.
- Erayga **qaam** waxa uu noqonayaa **keen**.
- Qor waxa ay saddexdan farriimood ay sheegayaan.
- Qaam fykem.
 - Qyykkyh uadde.
 - Re fodjiim o fid.
- x. Halkani waxa ku qoran saddex weerood. Dib u qor si ay u noqdaan erayo sir ah. Xaraf kasta ku bedel xarafka **ka dambeeya** ee xarfaha.
- al beerta.
 - usuuso xarfaha.
 - aiaay galabta.

La dagaallanka dabka

1. Akhri adiga oo aammusan

Maalin Jimce ah ayaa Sahra loo diray suuqa Sahra waxa ay qaadatay lacag iyo dambiil. Waxa ay rabtay in ay wax ku soo gadato. Sahra markii ay guriga ka baxday ayey aragtay guri deriskooda ah oo gubanaya. Si dhakhso leh ayey ugu orodday meesha teleefoonka laga diro. Waxa ay teleefoon u dirtay Kooxda Dabdamiska. Waxa teleefoonkoodu uu ahaa 20888. Waxa ay ku tiri dab ayaa qabsaday guri u dhow Boostada. Si degdeg ah ayaa waxa u yimid Kooxdii Dabdamiska. Waxa ay wateen baabuurro daboolan oo ku qayiinayey cod dheer, "Wii Waa! Wii Waaw!". Waxa joogsaday baabuurtii jidka maraysay. waxa baabuurtii dabdamiska ka bood-booday aska gashan koofiyado bir ah. Waxa ay la soo dageen jaranjarooyin ay guriga ku fuulayeen. Waxa ay ku fureen dabkii biyo ay siidaynayeen tuubooyin af waaweyn. Wakhti yar ka dib waxa ay ku guuleysteen dabdamiskii dabka. Waxa ay badbaadiyeen alaabtii iyo dadkii ku noolaa gurigaas. Sahra waxa la siiyay abaalgud fiican. Waxa loo aqoonsaday in ay tahay gabar waddaniyad ah. Markii ay ku soo noqotay gurigoodii, waxa si farxad leh u salaamay hooyadeed iyo dadkii deriska la ahaa oo dhan:

2. Jawaabtee baa sax ah:

b) Sahra waxa loo diray

dugsiga
suuqa
dukaanka

t) Sahra waxa ay teleefoon u dirtay

aabbaheed
Walaasheed
dabdamiska

j) Waxa baabuurtii ka bood-booday

carruur
askar
arday

x) Waxa lahaa guriga gubtay

ayeydeed
aabbaheed
deriskooda

kh) Baabuurtu waxa ay ku qaylinaysay

dhii-dhii
wii-waaw
sii saaw

3. Weligaa meel gubanaysa ma aragtay?

Fasalka ma uga sheekayn kartaa?

Farta isku dardarka ah

- Fiiri labadan eray:

nin nin

Ma si isku mid ah ayey u qoran yihiin?

Maya. Xarfuhu erayga hore waa ay kala go'an yihiin. Erayga kalena xarfuhu waa ay isku darsan yihiin.

- Hadda waxa aynnu bilaabaynaa isku daridda xarfaha. Qoraalka noocan ah waxa la dhahaa qoraalka xoodan. Si dhakhso leh ayaad erayada u qori kartaa haddii aad xarfaha isku dardarto.

- Fiiri xarfahan

t x kh d sh dh c k l m n h a e i u

Waxa aad baratay sida xaraf kasta oo ka mid ah xarfahaas loogu dhammaystiro gar yar oo fiiqan oo kor u jeeda. Garkan yar ee fiiqan ayaa kaa caawinaya isku daridda xarfaha. Fiiri erayga weyn ee hoos ku yaal.

in

Garka fiiqan ee dhammaadka xarfaka i ayaa ku darsamaya bilowga xarfaka n. Adiga oo aan qalinka joojin ayaad qori kartaa labadan xaraf.

- Isku day in aad labadan xaraf u qorto si tartiib ah. Iska jir in aad joojiso qalinka ama xaashida kor uga qaado. Xiriiro qalinka bilowga ilaa dhammaadka erayga.

in in in in in in in in

- Marka aad erayga qori karto, si fiicanna isugu dari karto ee aad xarfaha u dhaxaysiinayso in is le'eg, isku day in aad u qorto si dhakhso leh. Xusuusnow in aad ku qorto xarriiqda korkeeda. Ha u qorin sidan oo kale.

~~in in in in~~

in in in in in in in

an am ax ar

ce ci cu cr

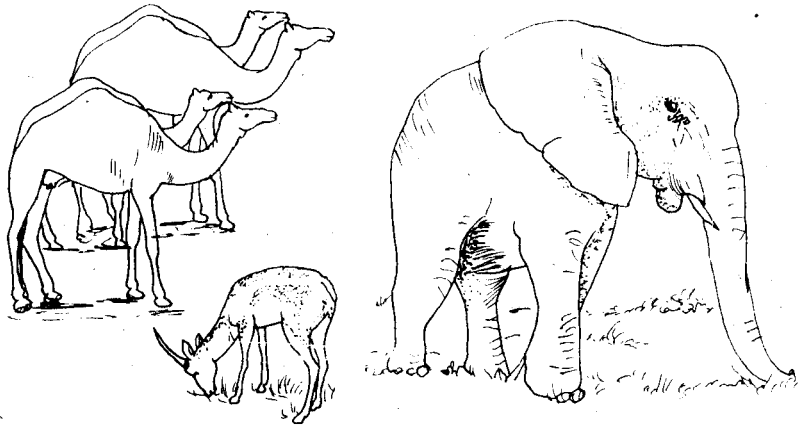
uu un um en

em ee er ne

xe xu aw am

nin cur innu xumi

Xayawaannada

Xayawaanno badan oo kala jaad jaad ah, ayaa ku nool Soomaaliya. Waxa jira xayawaanno ay dadku leeyihiin sida geela, ariga iyo lo'da. Xayawaannadaas waxa aynnu ka helnaa caano iyo hilib. Waxa jira xayawaanno badan oo kale oo ayna cidina lahayn. Kuwaasi waa duur-joog. Qaarkood waa ay badan yihiin, qaarkoodna waa ay yar yihiin. Xayawaannada waaweyn sida maroodiga, geriga iyo wiyishu guud ahaan ma badna. Laakiin, waxa ay wax badani ka jiraan jeerta oo laga helo webiyada Jubba iyo Shabeelle. Yaxaasku isna waa uu ku badan yahay meelahaas. Xayawaannada sida garanuugta iyo goodirkuna waa ay badan yihiin. Sagaaradu waxa ay joogtaa meel kasta. Doo'aarka iyo daayeerkuna aad bay u badan yihiin.

1. Weydiimaha

- b) Ma sheegi kartaa xayawaanno uu dadku leeyahay?
 t) Ma sheegi kartaa xayawaanno aannu dadku lahayn?
 j) Maxaa ka mid ah xayawaannada duur-joogta ah ee ku badan Soomaaliya?
 x) Maxaa ka mid ah xayawaannada duur-joogta ah ee aan ku badnayn Soomaaliya?

2. Fiiri liiska xayawaannada hoos ku yaal, dabadeed ku dhig joog-u-taxa ku habboon.

Duur-joog	Dab -joog

ari	maroodi	sagaaro	libaax
shabeel	sac	daayeer	bisad
goroyo	digaag	ey	awr
faras	dameer	yaxaas	ri'
waraabe	wiyil	jeer	mas

Kor-u-akhriska

Marka aad kor u akhriyayso,

- Waxa aad baranaysaa sida erayada loogu dhawaaqo.
- Waxa aad baranaysaa sida kala duduwan ee loo akhriyo casharka.
- Waxa aad baranaysaa sida ardayda la isku hortaago ee wax loogu sheego.

Maxaa kor-u-akhriska barashadiisu ay u fiican tahay?

Ka warran marka aad kor u akhriyayso?

Siyaabo badan baad u baran kartaa kor-u-akhriska. Mar kasta isticmaai kor-u-akhriska marka aad baranayso. Laba laba ayaad u wada akhriyi kartaan. Sheeko aad qortay ayaad u akhriyi kartaa saaxiibbadaa. Saaxiibbadaa waa ay ku dhegeysanayaan. Waxa ay kuu sheegi karaan in aad fiican tahay iyo in kale.

b) Akhri wada hadalka soo socda. Dabadeed u sameeya laba laba. Mid ha iska dhigo B. Ka kalena ha iska dhigo T.

Sidee baa "B" ay u hadlaysaa? Sidee baa "T" ay u hadlaysaa?

Hal mar marka aad akhridaan, is-beddela. Qofkii "B" ahaa ha iska dhigo "T".

B: Ma imaanaysa garoonka kubbadda.

T: Maya, maxaan ka soo raadiyaa!

B: Kubbadda cagta ayeynnu ciyaaraynaa.

T: Maya, maanta innaga dhaaf.

B: Laakiin, kubbadda cusub ayeynnu tijaabinaynaa.

T: Halkan baynnu ku samayn karnaa.

B: Garoonka ayaa ka fiican.

Suulka ayaan ka dhaawacmay. Lugtana waan ka dhaawacmay.

Fiix baa iga soo baxday. Lugtana waan ka dhaawacmay.

Madaxa ayaan ku dhujtay Lugtana waan ka dhaawacmay.

Sawirradu waa isku mid saddexda meelood. Waa gabar keliya. Gabadha dhibaato ayaa haysata. Marba meel ayey ka cabanaysaa.

Laakiin, weerta ugu dambeysa waa isku mid saddexda sawir. Weerta ugu dambeysa waa:

Lugtana waan ka dhawaacmay. Marba eray ayey gabadhu weertan xoog ugu dhawaaqday. Waa maxay erayga ay markii ugu horreysay xoog ugu dhawaaqday?

t. Akhri saddexda sawir weerahooda laba jeer. Mar kasta erayga hoosta ka xarriiqan xoog u dheh.

j. Akhri weerta soo socota afar jeer. Mar kasta erayga hoosta ka xarriiqan xoog u dheh. Markanore xoog u dheh erayga waa.

1. Waa in aad na soo booqataan.

2. Waa in aad na soo booqataan.

3. Waa in aad na soo booqataan.

4. Waa in aad na soo booqataan.

Farta isku dardarka ah

- dhammaan xarfaha ku dhammaada garka fiiqan waxa si dhib yar loogu dari karaa xarfka i, sidaan oo kale:-

li hi mi ni li di xi ki

Xarfuhu dusha ayaa ay kaga darmayaan xarfka i.

- Ku laylan qoraalka isku dardarka xarfahan wada jira. Mid kastaba qor dhawr jeer.

lili hiki mimi nini

titi didi xixi kiki

- U qor ereyadan si wanaagsan:

nin diir liin ku

tii tiir tiin timir

diin xiin kiinna miin

Gari Allay taqaan

Sahra aabbaheed waxa uu ahaa garyaqaan. Magaalada uu degganaa si wanaagsan baa looga yaqaanay. Maalin baa waxa u yimid laba naagood oo dacwad wada. Midi ilmo yar ayey sidatay, tan kalena waa ay daba socotay. Garyaqaankii ayaa yiri, "Haye, maxaan idiin qabtaa?" Naagtii ilmaha sidatay ayaa tiri, "Wiilkan anaa dhalay oo naagtan ayaa igu haysata". Tii kale ayaa tiri, "Alla, waa beenteed aniga ayaa dhalay".

Garyaqaankii markii uu dhegeystay dacwadii ayuu yiri, "Ha la ii keeno seef af badan". Tii ilmaha sidday ayaa tiri, "Oo sideed yeeli?" Markaas ayuu yiri, "Ilmaha ayaan idiin kala qaybin". Markaas ayey tiri, "Alla! Ha kala qaybine iyada iska sii". Tii kale ayaa tiri, "Maya, inoo kala qaybi".

Garyaqaankii ayaa gartay middii iska lahayd ilmaha. Waxa uu ilmihii yaraa siiyey tii sidatay. Middii tiri ha la kala qaybiyana waa uu xiray.

Wediimo

b. Sheeg hal weer oo ku saabsan sheekada?

t. Maxaa ay naaguhu ugu yimaadeen garsooraha?

j. Maxaa garsooruhu uu u rabay seefta?

x. Sidee buu garsooruhu ku ogaaday hooyada saxda ah?

2. Ku jila sheekada fasalka hortiisa.

Mid ha iska dhigo garsoore. Labana ha iska dhigaan

hooyooyinka. Maxaa naaguhu u sheegeen garsooraha?

Muxuuse garsooruhu yiri?

Isku xigga xarfaha

1. Fiiri xarfaha ugu horreeya ee magacyada B Bashiiir
ku qoran dhanka bidix. Sida aad ku aragto T Timiro
waxa ay u qoran yihiin sida ay xarfuhu J Jamiilo
isugu xigaan X Xaawo

- B Bashiiir Bashiiir, Jamiila, Khadra, ma u qoran yihiin
T sida ay xarfuhu isu xigaan? Haa, waa ay yihiin.
J Jamiila Ma jiraan halkan magacyo ka bilaabma T iyo X.
X Laakiin magacyadu waxa ay u qoran yihiin
Kh Khadra sida xarfuhu ay isugu xigaan.

2. Qor magacyada ku dhinac taxan xarafka "b" sida ay isugu xigaan. Sidoo kale u dhig magacyada t, j, iyo x.

B	Luul	Cali	Sahra
t	Nimco	Siraad	Xuseen
j	qaaddo	saxan	baaquli
x	garbasaar	diric	funaanad

3. Qor shan eray oo ka bilaabma xarfo kala duwan. Ha u qorin sida ay xarfuhu isugu xigaan. Tus erayada saaxiibkaa oo weydii isaga/iyada in uu u qoro sida ay isugu xigaan xarfo ahaan.

Farta isku dardarka ah

- Halkan waxa aad ku samaynaysaa ku daritaanka xarafka [e].
Isku day in aad samayso isku-daritaanno fiican oo sidan oo kale ah :-

le ne he ee de me te xe

- U qor laba laba xarfood si tartiib ah ilaa aad ka samayn karto isku daritaanno wanaagsan. Laba xarfood oo kasta waa in aad ku laylanto ilaa aad si dhakhso ah uga qori karto.

le ne me ee he de ke te xe

le ne me ee he de ke te xe

le ne me ee he de ke te xe

- Qor xarafka "e" oo dhawr jeer isugu dardarsan sidatan.

eeeeee eeeee eeeee eeeee

- Xarafka [e] waxa uu ugu darsami karaa xarfaha kale sidatan.

e en en

- Qor safaf sidatan oo kale ah.

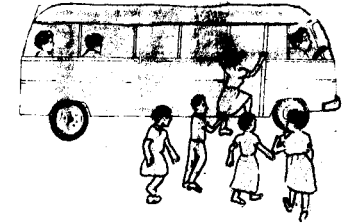
en en en en en en en

- Marka aad si wanaagsan u samayso middan, isku day xarfahan kale ee laba labada ah. Sijwakhti ku laylitaanka iskudaritaanka.

em er en ey ee

Dalxiis

Maalin maalmaha ka mid ah ayuu bare Jaamac ardayda fasalka afraad ee dugsiga Xamar Weyne u sheegay in ay Jannaale ku tegi doonaan dalxiis.

Ardaydii inta ay aad u faraxday ayey ka codsadeen in weliba meelo kalena la soo tuso. Maalintii Sabtida, 7dii aroornimo, ayaa bare Jaamac iyo ardaydii ay ka ambabaxeen magaalada Xamar.

Muddo konton daqiiqo ah ka dib ayey galeen magaalada Afgooye. Halkaana waxa ay ku daawadeen beero aad u qurux badan. Waxa ay arkeen beeraha muuska, badarka iyo khudaarta.

Muddo saacad ah markii ay joogeen ayaa bare Jaamac iyo ardaydii safarkoodii halkiisii ka ambaqaadeen. Intii aanay Jannaale gaarin waxa ay sii mareen mashruuca "bacaad-celinta" ee Shalanbood.

Jannaale markii ay galeen waxa ay aadeen beeraha.

Ardaydu waxa kale oo ay daawadeen

webiga Shabeelle. Wax yar oo nasasho

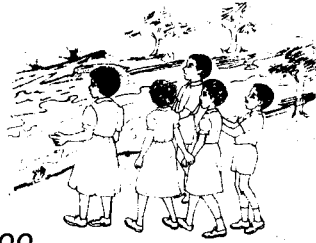
ah dabadeed, waxa laysu diyaariyey

qadadii. Casarkii markii ay ahayd

ayaa bare Jaamac iyo ardaydii Xamar u soo

ambabaxeen iyaga oo maalin fiican ku soo qaatay meelihii

ay soo mareen oo dhan.

1. Weydiimo:

b. Weligaa ma aragtay Afgooye?

t. Ma magaalo yar baa mise waa mid weyn?

j. Maxaa ka baxa hareeraheeda?

x. Maxaa Afgooye ay geedo badani uga bixi karaan?

kh. Waa maxay bacaad celintu?

d. Dhir ayaa lagu beeraa bacaadka. Maxaa loogu beeraa?

r. Waa maxay Shabeelle? Ma garanaysaa webi kale oo

Soomaaliya ku yaalla?

s. Haddii aad Afgooye ku nooshahay, maxaad qaban lahayd maalintii gelinka dambe?

Farta Isku dardarka ah-naqtiin

● Filiri ereyadan, si fiican la isuguma darin.

Waa maxay khaladka ku jiraa?

U qor sida sax ah.

u r i n e y l i n t i m i r x i n

● Arday ayaa qoraya sidatan oo kale. Waa maxay khaladka uu sameeyey?

x u m i i n n u m k i i n k l i

Haa, in is le'eg uma dhaxaysiin xarfaha.

Xarfaha qaar baa aad isugu dhow dhow, qaarka kalena aad

bay u kala fog yihiin. Xarfaha uma qorin qiyaas isku mid ah.

Qaar waa ay waaweyn yihiin qaarka kalena waa ay yar yar yihiin.

● Halkan waxa aad ku haysataa layli qoraal ah oo ku qoran xarfaha kala googo'an. Isku dardar xarfaha oo xusuusnow in aad ku qorto sadarka ama laynka iyo in aad u samayso masaafu sax ah xarfaha dhaxdooda.

Tusaale: liin = liin

u m	e r	m m	a w
x i	c u	a r	e m
i n	m a	x u	e y
n i n	c i i r	t i i n	d i i n

Kor u akhriska

- b. Siyaabo badan baa la isu weydiin karaa su'aasha ku jirta goobada. Waxa ay ku xiran tahay qofka aad weydiinayso iyo sida dareen kaagu yahay.

Maxaa aynnu cunaynaa maanta?

U weydii su'aasha sidii qof

- daalan oo gaajoonaya
- faraxsan
- dheregsan
- hurdoonaya
- xishoonaya

- t. Akhri weeraha Sanduuqa ku jira. Isku day in aad ugu dhawaaqdo sidii qof

- caraysan
- daalan
- cabsoonaya
- qoslaya
- dagaalamaya

- Ma imanaysaa caawa?
- Ma rabo in aan ku raaco.
- Ha i khasbin.
- Waa in aad kooxdayada raacdaa immika.

Fiiri dadkan. Sidee baa ay u eg yihiin? Sidee baad u malaynaysaa in ay u akhriyaan weeraha sanduuqa ku jira? Isku day!

- x. Hoos u akhri sheekaysigan.

Sidee baa weeraha loogu dhawaaqayaa? Isku day ilaa aad u malayso in aad si fiican ugu dhawaaqayso.

B: Xaawa, aynu tegno.

T: Ma karayo.

B: Waayo?

T: Waxa aan ku iri ma tagayo.

B: Maxaa aad u kari

weydey?

T: Kuuma sheegi karo.

- kh. Laba laba u shaqeeya. Midi ha iska dhigo B, ka kalena ha iska dhigo T. Kor u akhriya weeraha Wada ilaa inta aad si fiican u akhriyaysaan.

- d. Arday badan oo laba laba ah ayaa fasalka u akhriyi karta wada sheekaysigan.

- r. Hoos u akhri sheekaysiga.

- s. Sidee baa sheekaysigani u socdaa?

Isticmaal erayadaada oo sii wada sheekada.

B: Miyaa aynnu sii soconnaa?

T: Haa. Ma joogsan karno halkan.

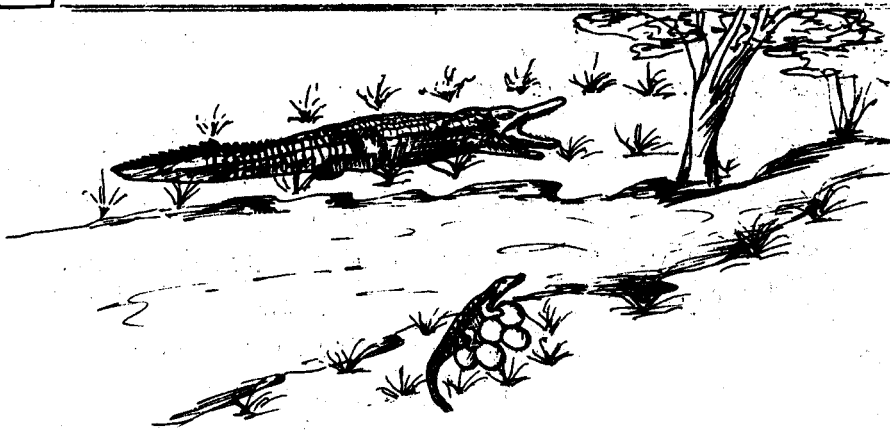
B: Laakiin, waan daalanahay.

T: Ma daalanid. Waa diidan tahay.

B: (Sii wada sheekaysiga)

Ku laylyan akhrinta wada sheekaysiga oo dhan.

- sh. Haddii aad rabto, waxa aad sheekaysigan ku jili kartaan fasalka hortiisa.

Yaxaaska

Yaxaasyada dhererkoodu waxa uu gaaraa toban mitir. Waa xayawaanno aad u waaweyn. Waxa ay ku nool yihiin webiyada iyo harooyinka. Waxa ay cunaan kalluunka iyo xayawaanno kale. Marka xooluhu ay rabaan in ay ka cabbaan webiga, yaxaasyadu waxa laga yaabaa in ay qabsadaan. Ka digtoonow in aad u dhawaato yaxaasyada. Waxyeelo ayey kuu geysan karaan. Xataa waa ay ku dili karaan.

Yaxaaska dheddigiisu waxa ay dhashaa ilaa soddon xabbadood oo ukun ah. Waxa ay dhigtaa ukunta webiga dhinaciisa. Waxa ay ukunta ay ku dhex qarisaa dhoobada. Laba iyo toban toddobaad ka dib ayey ukuntu dillaacdaa.

Weydiimo:

- b. Intee baa uu noqon karaa dhererka yaxaasku?
 - t. Xaggee baa ay ku nool yihiin?
 - j. Maxaa ay cunaan?
 - x. Maxaa aynaan ugu dhawaanayn yaxaaska?
 - kh. Immisa ukun ah ayey dhashaa yaxaaska dheddigiisu?
 - d. Xaggee baa ay dhigtaa ukunteeda?
 - r. Intee in le'eg ayey qaadataa in ay ku dillaacdo ukuntu?
 - s. Waa intee dhererka yaxaasyada yar yari?
 - sh. Sidee baa ay u eg yihiin?
2. . Malee yaxaas dhererkiisu yahay toban mitir oo fasalkiina soo galay. Intee in le'eg oo fasalka ah ayuu buuxinayaa? (Cabbir in ku dhow 10 mitir.)
 3. Sawir musawir yaxaas iyo yaxaas dhal ah oo ka dillaacay ukun.

Jilidda sheekada

b) Marka hore hoos u akhri sheekada hoos ku taal. Ka fakir:

Xasan ma ku arki kartaa hortaada?

Sidee buu u fadhiyaa?

Sidee buu u dhaqdhaqaaqayaa?

Maxaa uu samaynayaa marka uu ka

maqlo daaqadda waxa dhacay?

t) Immika macallinkaaga ayaa kor u akhriyi doona sheekada. Marka uu macallinku akhriyayo sheekada waxa aad iska dhigtaa Xasan. U fadhiiso sida uu u fadhiyo oo kale, u dhaqdhaqaaq sidiisa oo kale, oo u bood sidiisa oo kale marka uu maqlo waxa dhacay.

j) Ka shaqeeya layligan dhowr jeer.

Sabti xun.

Sabtidani waa ay xumayd. Xasan ayey u xumayd.

Wax walibana Xasan waa ay ku adkaadeen. Xasan immika

waxa uu fadhiyaa gurigoodii. Waxa uu fadhiyaa miiska

isaga oo madaxiisa gacmaha saaray.

- Waxa uu ka fakarayey imtixaankii xisaabta ahaa.
- Waxa uu ka fakarayey khaladaadkii uu sameeyey!.

- Waxa kale oo uu ka fakarayey xisaddii jimicsiga jirka.
Waxa uu dhalin waayey gool xor ah (rigoore) oo loo dhigay.
Waxa uu kubbaddii ku dhufatay tiirarka goolka. Dad badan ayaa ku qoslay isaga. Waxa uu isku sheegayey in aanay dadku la yaab lahayn.

Waa hagaag, halkan waxa uu fadhiyey isaga oo aan faraxsanayn. Laakiin, sidaa laguma jiri karo noloshaada oo dhan... Waa ay xun tahay in sidaas Xasan oo kale loo fakaro. Miyaad yeeli kartaa?

Si tartiib ah ayuu madaxa kor ugu qaaday. Waxa uu arkay buuggii Cigaal Shiddaad ee uu ka soo ammaanaystay Luui. Waa uu tiigsaday oo waa uu akhristay. Si dhakhso leh ayuu u ilaaway (rigooradii) uu gefay iyo khaladaadkii imtixaankii xisaabta ahaa ee uu sameeyey.

Sidii uu u fadhiyey ayuu mar keliya booday. Sanqar weyn oo dibedda rig ka tiri ayuu ka maqlay daaqaddiisii. Maxaa dhacay? Dabadeed, sanqar dambe ma ay yeerin. Wax kastaba caadigiisii buu ku noqday. Xasan hadda daaqadda ayuu fiirinayaa oo wax buu dhegeysanayaa. Maxaa dhacay?

Calaamadda weydiinta ?

Goorma ayaad isticmaashaa calaamadda weydiinta?
Mararka qaarkood weydiimuhu waxa ay ka bilaabmaan erayo
weydiimaha u gaar ah. Tusaale:

Kuma, maxay, goorma, sidee, halkee, maxaad.

Samee weydiimo ka bilaabmaya erayo weydiineeda kore.

Calaamadda yaabka !

Waxa aynnu isticmaalnaa calaamadda yaabka ka dib marka
aynu samayno qaylo yaab leh:

Fiican! Orod! Kaalmo! Qabo!

Waxa kale oo aynnu ku isticmaalnaa calaamadda
yaabka weeraha muujinaya dareemaha xoogga leh
(caro, fajac, iwm.) ama ammarrada.

Dhakhso! Fiiri! Aammus!

Ma sheegi kartaa tusaalooyin kale oo yaab ah?

Akhri weerahan soo socda ku dhig [1] [2] ama [3]

Ma heshay qalinkii

Yuusuf waxa uu leeyahay saddex gabdhood oo walaalihiis ah

Ma aragtay macallinkii

Joogsi

Eygii bisaddii ayuu eryaday Xaggee baad dhigtay qalinka

Waligaa sidaa ha yeelin mar dambe

Astaamayn

Joogsi

Joogsiga waxa la dhigaa weerta dhammaadkeeda.

*Waa aad garan kartaa meesha joogsiga la dhigayo. Marka aad
dhammayso hadalka waxa aad samaysaa hakasho dheer.*

Wadajir u akhriya labadan tusaale ee soo socda.

Samee hakasho dheer meeshii uu joogsi ku jiraba.

Halkee baa hakashada dheeri ku fiican tahay B iyo t?

b) *Xaasku waxa uu aadayey magaalada qof kastaana.
(Hakasho.) Waxa uu u baahnaa dhar cusub.*

t) *Xaasku waxa uu aadayey magaalada. (Hakasho.)
Qof kastaana waxa uu u baahnaa dhar cusub.*

Casharkan hoos ku yaal waxa ka maqan joogsiyadii.

Halkee baad rabtaa in aad dhigto? Xusuusnow xarfaha waaweyn.

*Xaaji Yuusuf waa nin oday ah waa gaaban yahay oo waa
dhuuban yahay wejigiisu waxa uu leeyahay duuduub
timahiisuna waa caddaan wuxuu leeyahay gar si fiican wax uma
arki karo markaas waa inuu gashadaa muraayadda indhaha
waxa uu leeyahay xusuus fiican wuxuuna sheegi karaa
sheekooyin badan oo xiiso leh.*

Geeddi iyo ridiisii

Beri baa waxa jirey boqor la oran jirey Geedi. Geedi waxa uu lahaa ri uu aad u jeclaa. Maalin maalmaha ka mid ah ayey ridii madaxa la gashay dheri guriga yaallay.

Dad badan ayaa isugu yimid goobtii. Waxa ay kari waayeen in ay madaxa rida ka saaraan dheriga. Ridu waxa ay lahayd geeso fiiqfiiqan iyo af dheer oo hoos u qalooca

Ridii iyo dherigii oo isku dhex jira ayaa loo geeyay boqorkii. Boqorkii waxa uu amar ku bixiyey in madaxa rida dheriga laga bixiyo dheriguna aanu jabin. Boqorku dheriga aad ayuu u jeclaa. Waxa uu ka mid ahaa qalabka dhoobada ah ee uu hadiyadaha u bixin jirey.

Boqorkii waxa uu isugu yeeray dadkii tuulada ku noolaa. Waxa uu ku yiri, "Qofkii rida madaxeeda ka bixiya dheriga ee ii keena dheriga oo nabad qaba, waxa aan siinayaa abaal gud fiican.

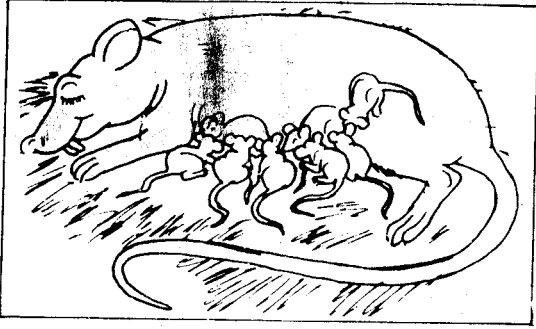
Dad badan ayaa isku dayey in ay ka saaraan, hase yeeshee waa ay ku guulaysan waayeen. Waxa dadkii u yimid nin socotoah. Waxa iyo sheegay ridii iyo dherigii. Ninkii socotada ahaa ayaa keenay fikrad wanaagsan. Ridii ayuu gawracay, madaxiina waxa uu ku haray dherigii. Markaas ka dib ayuu dherigii biyo ku shubay. Dherigii ayuu dab saaray. Markii uu bislaaday ayuu hilibkii iyo maraqii ka daadshay.

Waxa soo haray dherigii oo nabad qaba. Halkaas ayaa boqorkii ku siiyay ninkii dhul uu dego iyo beer uu tacbado.

Fikradda fiicani waa xirfad fiican.

Ma xusuusan tahay sheekooyin kale oo ka hadlaya xayawaan iyo dheri.

Jiir

1. Si foajigan u dhegeeyso inta uu macallinku akhriyayo sheekada. Macallinku waxa uu su'aalo kaa weydiinayaa sheekada.

Jiirku waa xayawaan yar. Waxa laga helaa guryaha ama duurka. Jiirku waxa uu leeyahay dhego yar yar iyo ilko fiiqan. Lugaha jiirku waa ay gaaban yihiin, laakiinse orodkiisa wuu dheereeyaa. Waxa kale oo uu leeyahay ciddiyo fiiqan, waxa ay u suura geliyaan in uu ku boodo geedaha.

Jiirku waxa uu isku qariyaa qodadka dhulka. Waxa kale oo uu jecelyahay in uu isku qariyo saqafka guryaha ama meelaha cuntada lagu kaydiyo.

Jiirku ma jecla in uu bannaanka u soo baxo maalintii oo dhan, waxa uu jecelyahay in uu cuntada raadsado habeenkii. Jiirku waxa uu dhalaal carruur badan. Waxa uu carruurtiisa siiyaa caano sida bisadda yar iyo eyga yar.

Jiirku waxa uu leeyahay ciddiyo fiiqan. Ciddiyaha waxa uu u isticmaalaa qodidda dhulka. Waxa kale oo uu leeyahay ilko fiiqan. Waxa uu u isticmaalaa ilkaha in uu ku jarjaro buugta, dharka iyo joonyadaha. Jiirku waxa uu jecelyahay in uu ku noolaado meelaha dadka u dhow. Maxaa yeelay? Jiirku waa tuug. Waxa uu xadaa cuntooyinka. Waxa kale oo uu xadaa galleyda, basasha, mooska, lacagta iyo waxyaabo kale. Dadku waxa ay isticmaalaan dabin si ay jiirka u qabtaan.

Jiirku waxa uu fidiyaa cudurro. Waxa muhiim ah in jiirka laga ilaaliyo guryaha. Waxa fiican in godadki isa laga daboolo. Jiirku waxa uu ka baqaa bisadaha. Haddii guriga aynnu bisad soo gelino, ma soo geli karo. Waayo, bisaddu waxa ay cuntaa jiirka.

Weydiimo:

b) Ma ka faalloon kartaa jirka? Balaciisa? Dhegihiisa? Lugihiisa? Ikihiisa?

t) Maxaa jirku uu u isticmaalaa ciddiyihiisa?

j) Xaggee baa uu jirku ku nool yahay?

x) Goorma ayuu jirku raadsadaa cuntada?

kh) Maxaa uu cunaa jirku?

d) Maxaa uu jirku u jecel yahay in uu ku noolaado meelaha daaka u dhow?

r) Maxaa aynnu ku qabannaa jirka?

s) Ma ka faalloon kartaa dabinka?

sh) Maxaa aynnu guryaha uga ilaalinaa jirka?

dh) Maxaa uu jirku ka baqaa?

2. Sawir masawirka jirka. Ku qor magacyo qaybaha kala

duwan ee jirka jirka.

Farta isku dardarka ah

- Aad ayey u sahlan tahay sida xarfaha m, n, iyo u loogu daro xarfaha kale.

in un mi ku im nin

Baro sida loo sameeyo isku darka dhaqsaha ah ee wanaagsan. Qor eraydan "in", iyo "nin". Hubi in xarfaha ay u dhexeeyaan meelo xarfuhuna aysax yihiin.

- Qor sida xarfahan la isugu daro:

<u>nimu</u>	<u>mumi</u>	<u>umin</u>	<u>umri</u>
<u>nimu</u>	<u>mumi</u>	<u>umin</u>	<u>umri</u>
<u>nimu</u>	<u>mumi</u>	<u>umin</u>	<u>umri</u>
<u>nimu</u>	<u>mumi</u>	<u>umin</u>	<u>umri</u>

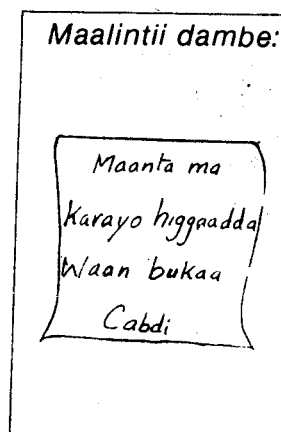
Baro sida labada xaraf ee isku darsan loo qoro. Qor dhowr jeer labadii xaraf ee isku darsanba. Qor ilaa aad si fiican uga barato.

an ar am aw ay
ce cr cu cy ci

- Baro sida wanaagsan ee loo qoro erayadan:

ma la kaa aan kacay
uma ma tag tan dameer

Higgaadinta

b) Fiiri sawirrada.

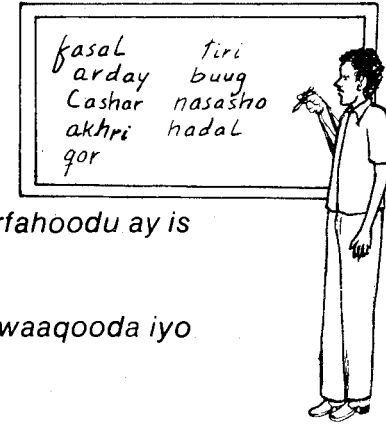
- Waa maxay khaladaadka ku jira higgaadda uu Cabdi sameeyey?
- Higgaadda saxa ihi goorma ayey muhiim tahay? Waayo?

Marka eray dhawaaqyadiisu ay u dhigmaan hal hal xaraf, higgaddiisa xarfo kale kuma biiraan. Waxa loo qoraa sida loogu dhawaaqo. Tusaale: mas, sir, lugo. Dhawaaq kastaa waxa uu u taagan yahay hal xaraf m-a-s; l-u-g-o. Erayada shir, qaaddo, looma qoro sida loogu dhawaaqo. Waayo waxa jira dhawaaq loo qorayo laba xaraf q-aa-dd-o; sh-i-r.

Waxa aad higgaaadin kartaa erayo badan haddii aad ugu dhawaaqdo si bayaan ah.

Erayada dhawaaqooda iyo xarfahoodu ay is le'eg yihiin.

Akhri erayadan sanduuqan ku jira. Ku dhawaaq. Dhawaaq kasta waxa aad u maqli kartaa si bayaan ah.

Shan eray ayaa dhawaaqooda iyo xarfahoodu ay is le'eg yihiin. Waa kuwee?

Ma ka fakari kartaa shan eray oo dhawaaqooda iyo xarfahoodu ay is le'eg yihiin?

Sida aad higgaadda u baran karto:

Tallaabooyinkan soo socda ayaad raaci kartaa marka aad higgaadda baranayso.

1. Fiiri erayga oo ugu dhawaaq si sax ah.
2. Indhaha isku qabo. Ku dhawaaq erayga oo isku day in aad xusuusato sida uu u qormayo eraygu.
3. Fiiri erayga mar kale.
4. Iska qari erayga oo qor adiga oo ka fakaraya sida uu u eg yahay.
5. Hubi higgaadda. Haddii uu khaldan yahay, dib ugu noqo tallaabooyinkan aan soo sheegnay. Haddii uu sax yahay, dhowr jeer qor oo ku noqnoqo.

Fiiri casharka 7.5. Ka eeg 10 eray oo dhawaaqooda iyo xarfahoodu ay is le'eg yihiin. Qor erayada. Isticmaal tallaabooyinka sanduuqa ku jira.

- Weerahan waxa aad ku dartaa erayo. Sidaa darteed waxa aad helaysaa macno ballaaran oo kuu sheegaya waxa ay dadkani qabanayaan.
Qor erayo aad is leedahay waa ay ku wanaagsan yihiin.

Gabdhuhu waxa ay ciyaaraan _____

Cali waxa uu furaa _____

Aamina waxa ay cabtaa _____

Xasan waxa uu koraa _____

Bisaddu waxa ay cuntaa _____

- Weerahani waxa ay leeyihiin meelo bannaan.

Fiiri sawir kasta. Dabadeed, dhammaystir weer kasta.

Wiilku waxa uu _____

Gabdhuhu waa ay _____

Gabdhuhu waa ay _____

Gabadhu waxa ay _____

U qaybi erayadan allanayaal

- Haddii aad ugu dhawaaqdo erayga **magaalada** si tartiib ah, waxa hubaal ah in aad oranayso afar qaybood oo eraygu ka kooban yahay, sidatan oo kale: ma-gaa-la-da. Markaas waxa aad u qaybisay eraygii afar allane ama afar dhawaaq.

Allane kasta waxa ku jira hal dhawaaq oo shaqal ah. Waxa aad ka heli kartaa inta allane ee ku jira erayga marka aad tiriso dhawaaqyada ku jira.

Tusaale: **Fariiso** waxa ku jira saddex dhawaaq.

Sidaa darteed waxa ay ka kooban tahay saddex allane: fa-rii-so.

- Erayada qaar baa fudud oo si hawl yar loo higaadin karaa. Marka hore kor u akhri erayada adiga oo samaynaya joogsi gaaban allanayaasha dhexdooda.

dug-si-ga

ta-baa-shiir

ar-day-du

ca-lee-ma-ha

sa-wir-ka

wax-ba-ra-sho

- U shaqeeya laba laba. Akhri oo qor.
Marka hore hoos u akhri labada joog-u-tax ee hoose.
Dabadeed hal arday si tartiib ah ha u akhriyo allanayaasha B. Ka kalena mid mid ha u qoro erayada.

Marka aad allanayaasha akhriyayso, u sheeg si bayaan ah si uu saaxiibkaa u maqlo.

Ha dhigin jiidino marka aad qorayso erayada.

B

wee-ra-ha

ha-gaa-jin

is-kaa-sha-to

kal-luu-may-si

T

hor-tii-sa

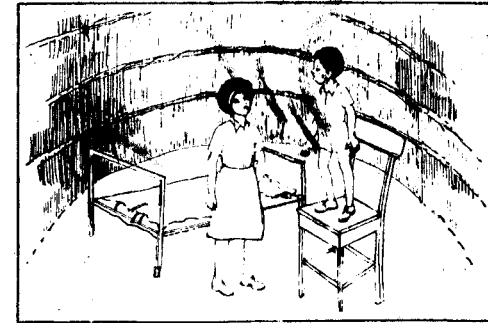
as-taa-mayn

han-ti-wa-daag

ti_jaa_bo

- Marka aad dhammaysaan allanayaasha joog-u-taxa B, kala beddesha. Ardaygii markii hore qorayey immika ha akhriyo erayada ku jira joog-u-taxa T. Ka kalena ha qoro erayada.
- Hubi in aad erayada si sax ah u higgaadisay.

Sharad

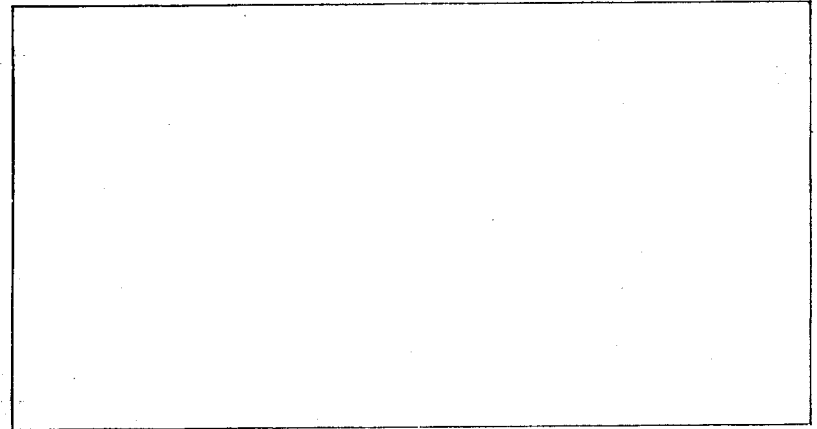

Sahra iyo Axmed ayaa sharatamay. Sahra ayaa tiri, "Axmed, ma sawiri kartaa bisad madaxeed?" Axmed ayaa yiri, "Haa, si fiican baan u sawiri karaa. Aniga ayaa sawirka kaa badiya." Sahra waa ay xanaaqday. Waxa ay soo qaadday laba qalin iyo xaashiyo. Qalin iyo waraaq ayey u dhiibtay Axmed. Dabadeed waxa ay tiri, "Haddii aad iga sawir qurxoonato, kursigaa ayaan maanta oo dhan ku taagnaanayaa. Haddii aan kaa badiyana, adiga ayaa kursiga ku taagnaanaya." "Waa hagaag," ayuu Axmed yiri. Sawirkii ayaa Sahra iyo Axmed ay dhammeeyeen. Waxa u soo gashay gabar deriskooda ah. Gabadhii ayey isula tegeen. Dabadeed sawirkii Sahra ayaa qurxoonaday. Sahra waxa ay Axmed u sheegtay in ay sharadkii ka heshay. Waxa kale oo ay ku tiri, "Fuul kursiga oo ku taagnow ilaa ay qorraxdu ka dhacayso." Axmed maalintii oo dhan waxa uu ku taagnaa kursigii. Axmed waxba ma uu cunin maalintaas. Gaajo xoog leh ayaa qabatay. Sharad dambena waa uu diiday in uu Sahra la galo.

Dhegeysiga iyo raacidda ammarrada.

- Macallinkaaga ayaa ku siinaya ammarro. Si foojigan u dhegeyso ammarrada oo qabo waxa lagu sheego. Macallinku waxa uu dhahayaa:
 - Kor u qaad gacantaada bidix.
 - Labadaada gacmood miiska saar.
 - Kor u qaad labadaada gacmood.
 - Fiiri fasalka gadaashiisa.
 - Rux gacanta saaxiibkaa.
 - Dhabankaaga miiska ku qabo.
 - Rux farahaaga.
 - Indhaha isku qabo.
 - Gacantaada midig ku taabo dhegtaada bidix.
 - Isku day in aad sankaa ku taabato debintaada sare
- Immika macallinku waxa uu ku siinayaa ammarro kale. Dhegeyso ilaa inta uu macallinku dhammaystirayo ammarka. Waxa aad raacaysaa ammarka lagu faro. Weerta ammarka hal mar ayaa lagu sheegayaa. Macallinku waxa uu dhahayaa:
 - Joogso, farahaaga rux, dabadeed is wareeji.
 - U leexo daaqadaha, jilba joogso, dabadeed fariiso.
 - Gacmahaaga madaxa saar oo lugta bidix kor u qaad.
 - Joogso, madaxaaga rux, sacabi oo fariiso.
 - Kor u qaad gacantaada bidix, ku fariiso gacantaada midig oo dheh, "Aniga."

- Hoos u akhri ammarrada, dabadeed raac ammarrada adiga oo aan hadlayn.
- Gabadh ku dhex sawir jibaaranaha. Geed ku sawir gabadha dhinaceeda bidix. Dhinaca midigna ku sawir mundul. Gabadha horteeda ku sawir bisad. Xagga dambena ku sawir buuro.

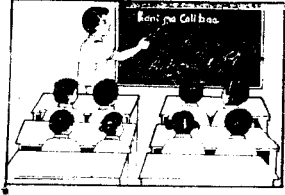
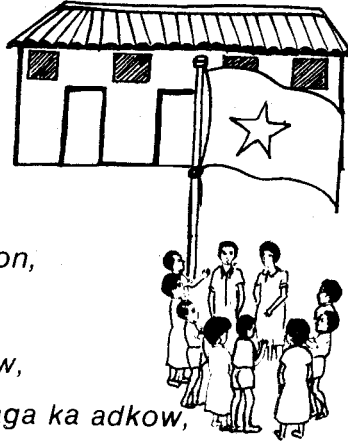

- Qor saddex waxyaabood oo ka bilaabma xarafka m.
- Qor inta arday ee aad isku fasalka tihiin.
- Qor weer gaaban. Hoosta ka xarriiq dhammaan shaqallada.
- Qor magaca bisha Sebtembar ku xigta.
- Tus macallinkaaga waxa aad qortay.

Heesta Dugsiga

Ka Adkow

Dadka oo oodan oon wax aqoon,
Caqliguu ku adeegto uunku,
Alif ba alif ba, ka abbaare ogow,
Ka adkow, dugsigaaga ka adkow,
Dersigaaga ka adkow.

Waqtigu waa hillaac ordayee,
Aad u dheeho intaad yartoo,
Eraygaad baratee akhridaa,
Anfacaaya naftaadee ogow
Ka adkow, dugsigaaga ka adkow,
Dersigaaga ka adkow.

Xasan Sheekh Muumin

1. b. Dhegeyso marka uu macallinkaagu akhriyayo heesta.
t. Sadar sadar uga daba akhri macallinkaaga.
j. Maxaa ay heestu ku saabsan tahay?
x. Yaa tiriyey heestan?
2. Heestan dusha ka baro.

1. Fiiri sawirka oo ka qor weydiimo. Weydiimuhu ha noqdaan kuwo aad samaysato oo u eg kuwa tusaalayaasha.

Immisa mundul ayaad ku arki kartaa sawirka?

Immisa _____?

Yaa jidka socda?

Yaa _____?

Xaggee bay wiilka iyo gabadhu u socdaan?

Xaggee bay _____?

Maxaa ay gabadhu madaxa ku siddaa?

Maxaa ay _____?

Ma qori kartaa weydiimo kale oo ku bilaabma

Immisa _____? Maxaa ay _____? Xaggee bay _____?

Farta isku dardarka ah

- Erayada qaarkood ee aad soo baratay sida looqoro waxa ay lahaayeen xarfaha **d,h,k,i iyo t.** oo ku darsamayey xarfo kale. Mar kale tijaabi sida ay xarfaha ugu darsamayaan.

de di dr du he hi hu
hi le lu te tr ti tu

Baro sida loo qoro xarfahan:

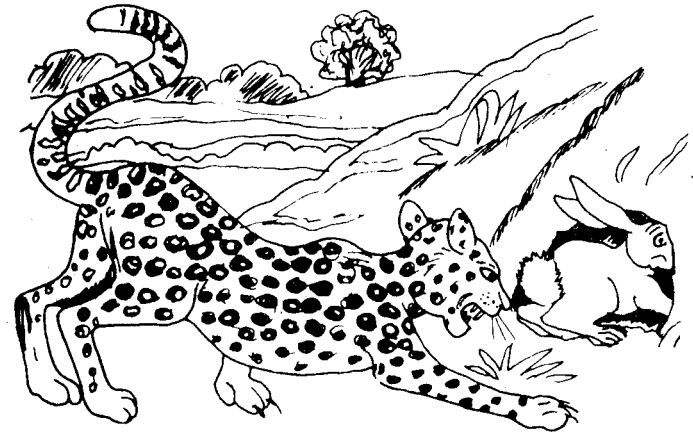
la ku ha duur
leh timid tan inta
heen leexo lur keen

- Xarfaha garka fiiqan ku dhammaadaa **dushakagama darsamaan** xarfaha dhaadheer ee b,t,k,kh,f,l,h. Si foajigan u fiiri xarfahan soo socda. :-

il el af kh dh

Garka fiiqan jiid. Qalinkana degdeg waraaqda uga qaad. Si dhakhso leh xarfaha dheer u qor adiga oo dusha ka soo bilaabaya. Haddii aad si sax ah u qorto, labada xaraf waxa ay u ekaanayaan ama la moodayaa in la isku daray.

Bakayle, Waraabe iyo Haramcad

Maalin ayaa bakayle biyo ka doontay webi. Waqti yar ka dib waxa u yimid haramcad (hareemacád). Haramcaddii aad ayuu u farxay markii uu arkay bakaylaha, waayo aad ayuu u gaajaysnaa. Dabadeedna waxa uu doonay in uu cuno. Markii uu bakaylihii arkay haramcaddii ayuu ka orday. Haramcaddii waa uu ka daba orday. Bakaylihii aad ayuu u orday. Waxa uu ogaa in uu haramcadku aad u dheereeyo oo uu qaban karo. Si iama filaan ah ayuu bakaylihii u arkay god. Waxa uu galay godka gudihisii.

Haramcaddii bannaanka ayuu is taagay. Bakaylihii hore ayuu u sii galay godkii. Nasiib darradiisa, waxa uu ugu galay waraabe. Waraabuhuna aad ayuu isna u gaajaysnaa. Waraabihii ayaa raxad awgeed la qoslay markii uu arkay bakaylihii "Wuu! wuu! Maanta aad ayaan u nasiib badanahay. Cunto bisil ayaa gurigaygii iigu timid. Maanta waxa aan cunayaa hilib bakayle."

Bakaylihii aad ayuu u cabsaday markii uu maqlay hadalkaas. Godka hortiisa waxa ku sugaya bahal khatar ah gudahana waxa ku jira bahal kale. Waxa qabsatay nasiib darro weyn. Waraabihii waxa uu soo qaatay mindi. Waxa uu rabay in uu ku goos-goosto hilibka bakaylaha. Dabadeedna waxa uu doontay xaabo uu dab ka dhigto.

Waraabihii waxa uu soo qaatay mindidii waxana uu soo qabtay bakaylihii. Bakaylihii na waxa si dhakhso ah u shaqaysay maskaxdiisii. Waa uu foorarsaday oo waxa uu yiri, "Waraabihii boqorka ahaayow. Waxa aad tahay boqorkaygii. Xayawaankii oo dhammina waxa ay joogaan bannaanka. Xayawaannadii waxa ay kuu doorteen boqor. Waxaan kuugu imid in aan kuu soo sheego." Waraabihii aad ayuu u yaabay markii uu maqlay warkaas. "Miyaanu libaaxu ahayn boqorkii xayawaannada?" ayuu weydiiyey. Bakaylihii ayaa u jawaabay, "Xayawaannadu ma jecla libaaxa qayladiisa dheer. Sidaas oo kalena uma jecla haramcadka, Waayo way ka baqaan."

Waraabihii aad ayuu ugu farxay markii uu maqlay warkaas. Waxa uu yiri, "Ina mari aynnu aadno shirka. Anigu waan kaa dambaynayaaye soco." Bakayluhu ma rabin in uu hor socdo waraabaha. Waxa uu yiri, "Waxa aad tahay boqorkii.

Markaas laga ma horayn karo. Adigu i hor mar. Anigu waan ku daba soconayaaye." Waraabihii hadalkii aad ayuu ugu riyaqay. Waxa uu yiri, "Waa run. Aniga ayaa ah boqorkii. Adigu i daba soco Waraabihii ayaa godkii ka baxay markii hore. Bakaylihii na kama bixin godkii. Haramcadkii ayaa ku soo booday waraabihii oo halkii ku cunay.

Farta isku dardarka ah.

- Fiiri laba labada xaraf ee hoos ku qoran:

il el af kh dh

Waad xusuusan tahay in xarfaha ku dhammaada garka fiiqani ayna weligood kaga darsamin kor xarfaha dhaadheer.

Ku laylyan qoritaanka xarfaha kor ku qoran. U dhaxaysii xarfaha dhexdooda xadka ku habboon. Ha kaga darin kor xarfaha dhaadheer.

- Ku laylyan qoritaanka xarfaha laba labada ah ee hoos ku qoran.

Hubi xadka u dhexeeya xarfaha in uu sax yahay.

al el ll ch ul

ab nk ib eb at

- Qor erayada hoos ku qoran U dhaxaysii xadka ku habboon xarfaha dhexdooda. U qor si deggenaana iyo tartiib ah marka hor. Marka dambena u qor si dhakhso leh.

hal kala intii dhalin

dul celin rinkii tahay

Halxiraale

Ku hor dhig ✓ jawaabta saxda ah ee halxiraalaha.

1. Waxa aan leeyahay afar lugood.
Waxa aan leeyahay dabo dheer.
Dadkuna korkayga ayey fuulaan.
— Waxa aan ahay ri.
— Waxa aan ahay wan.
— Waxa aan ahay faras.	4. Afka ayaan kuugu jiraa.
Wax baan kuu qaniinaa.
Midabkaygu waa caddaan.
— Waxa aan ahay carrab.
— Waxa aan ahay ilig.
— Waxa aan ahay mindi.
2. Waxa aan leeyahay afar lugood.
Waxa aan koraa geedaha.
Waxa aan jecelahay muuska.
— Waxa aan ahay bisad.
— Waxa aan ahay daayeer.
— Waxa aan ahay gabar.	5. Waxa aan cunaa jirka
Waxa aan leeyahay
shaarubo "Miyow," ayaan
iraahdaa.
— Waxa aan ahay qaaddo.
— Waxa aan ahay ey.
— Waxa aan ahay bisad.
3. Habeenkii baan iftiimaa.
Cirka ayaan ka muuqdaa.
Marmar baanan soo bixin.
— Waxa aan ahay dayax.
— Waxa aan ahay qorrax.
— Waxa aan ahay feynuus.	6. Waxa aan leeyahay jirrid.
Waxa aan leeyahay
caleemo. Har baad iga
heshaa.
— Waxa aan ahay baabuur.
— Waxa aan ahay geed.
— Waxa aan ahay buug.

Sax khaladaadka

Waxa jira waxyaabo ku khaldan weerahan. Ma sixi kartaa weerahan? Weer kasta waxa aad ka beddeli kartaa oo keliya hal eray.

- b. Geeduhu waxa ay u baahan yihiin shaah badan.
- t. Kursigii waa uu jabay oo waxa aynnu u geynaynaa dawaarlaha.
- j. Calanka Soomaaliya waxa uu leeyahay laba midab oo ah guduud iyo buluug.
- x. Waxa aan aaday dugsiiga oo waxa aan ka soo iibsaday caano.
- kh. Haddii aad cunto wax yar waa aad cayili doontaa.
- d. Dukaanka waxa lagu bartaa akhriska iyo qoraalka.
- r. Haddii uu dharku inaga wasakhoobo waynnu feeraynaa.
- s. Walaashay waxa ay jeceshahay in ay warqadahayga ii dhaqdo.
- sh. Nalka iftiinkiisu waa qaaddo.
- dh. Qaylo badan ayey Sahra maqashay oo dhegeheeda ayey gelisay suulasha lugaha.

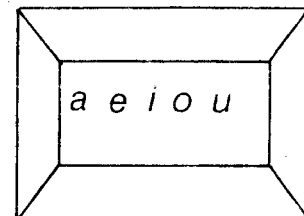
Shaqallada iyo shibbanayaasha

Si aynnu uga shaqayno higgada waa in aynnu baranaa faraaq u dhexeeya **shaqal** iyo **shibbane**. Shanta xaraf ee ugu dambeeya xarfaha waa a e i o u. Waxa loo yaqaan **shaqallo**. Xarfaha kale oo dhanna waxa loo yaqaan **shibbanayaal**.

Xarfaha waxa ku jira shan shaqal.

Xarfaha kale na waa shibbanayaal.

Shanta shaqal waa kuwan.

- b. Halkan waxa kuugu qoran saf xarfo ah. Tilmaan xarfaha shaqallada ah.

G K E D I C T U Y B R A S H K H O Q

- t. Erayada waxa ugu yaraan ku jira hal shaqal. Guuri erayadan ku jira sanduuqa. Hoosta ka xarriiq shaqallada ku jira erayada.

waxa, ku, baro, jira, eray, ugu, qor

- j. Qor shan eray, eray kasta waa inuu ku jiraa **hal shaqal**. Tusaale: shir
- x. Qor lix eray, eray kasta waa inuu ku jiraa **laba shaqal**. Tusaale: jiir, qalin.
- kh. Qor saddex eray oo ku bilaabma laba shibbane. Tusaale: dhar.
- d. U shaqeeya laba laba. Isku daya in aad qortaan erayo leh **saddex shaqal**. Tusaale: erayo.

Farta isku dardarka ah

- Ku laylyan qoritaanka safaf ka kooban xarafka [l]. Isku **ma** dari kartid adigoo qalinka ku haya xaashida. Haddii xadka u dhexeeya xarfuhu uu sax yahay, garka fiiqani waxa uu ka taabanayaa xarafka xiga dhexda. Waxa ayna u ekaanayaan sidii ay yihiin wax isku darsan oo kale.

llllll llllll llllll

Sii qor ilaa aad u samayn karto safaf badan oo sidaas oo kale ah si dhakhso leh oo fiican. Xadka u dhexeeya xarfuhu waa in uu sax yahay.

- Immika ku laylyan qoritaanka xarfaha soo socda. Xarafka [l] waxa uu ku darsan yahay xarafka [i], laakiin [i] kaga ma darsamin [l] kor.

lillili lililili lililili

- Xarafka [f] iyo [t] waa in aad kor u qaaddaa gacanta marka aad qorayso jiidinta isku tallaabta ah ee xarafka xaggiisa sare. Ku laylyan xarfahan soo socda ee laba labada ah.

if af ef lf uf
et ut at nt ct

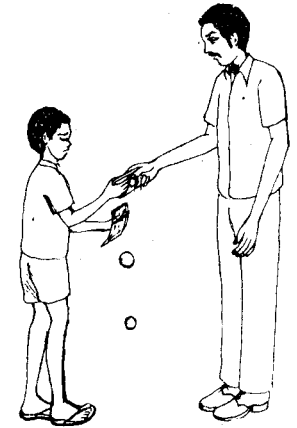
- U qor xarfahan laba labada ah si dhakhso leh oo fiican. U samee xadka saxa ah ee u dhexeeya xarfaha.

cl ub ah tl lk ab

Wiil Nacas ah

Maalin ayaa wiil yar hooyadiis lacag ugu dhiibtay ayeeyadiis. Wiilkii lacagtii ayuu gacanta ku qaaday. Isaga oo jidka socda ayaa adeerkii ka hor yimid. Wiilkii ayaa salaamay, dabadeedna lacagtii ayaa ka dhacday.

Adeerkii markuu arkay lacagtii ayuu ku yiri, "Adeer, waxa laguu soo dhiibo gacanta laguma qaado ee jeebka lagu ridaa."

Maalintii dambe ayaa hooyadiis u dhiibtay ukun, bur iyo subag. Waxa ay ugu dhiibtay ayeeydiis. Wiilkii isaga oo xusuusan ballankii adeerkiis ayuu alaabtii oo dhan jeebka ku riday. Dabadeed ukuntii, burkii iyo subaggii ayaa isku dhex daatay. Markii uu gurigii gaaray ayey ayeeyadiis aragtay siduu yeelay. Dabadeed waxa ay ku tiri, "Ayeeyo, waxa laguu soo dhiibo gacanta ku soo qaad oo jeebka ha ku soo ridin."

- Baro sida dhaqsaha leh ee loo qoro erayadan.

Baro sida xarfaha loogu dhaxaysiiyo xadka ku habboon.

dhaan dhaal dheel dhiil dhul
lahaa leh hilib halkii hakad
haleel indha nafar calan duub
hab kalluun kati kuf laakiin

- Ku laylyan qoridda safafka xarfaha sidan oo kale ah.

lilililil llllllll kkkkkk

Baro sida dhaqsaha leh ee loo qoro erayadan.

Baro sida ugu wanaagsan ee loo qoro.

halkii	maalin	len	ilmo
dhex	dhuman	kala	ahi
leeb	lulid	meel	macal
dhalin	taal	male	matag
meher	mintid	muhum	dhimid

- Ku laylan qoridda safafka xarfaha [C]. Waa in uu qalinkaagu si dhaqso leh ugu dhaqaaqaa xarfaha hore iyo ka dambe dhexdooda. Marka aad joogto xaraf dhammaadkiisa wax yar qalinka kor u qaad. Dabadood xarfaha kale ku xir garka fiiqan ee xarafka hore. Haddii xadka xarfaha u dhexeeyi uu sax yahay waxa la moodaa in xarfaha la isku daray iyadoon qalinka la joojin.

ccccccc ccccccc ccccccc

Immika safafka xarfahan u qor sidatan oo kale

cacaca cdcdcd cecece ananan

- Qor xarfahan soo socda dhow jeer. Ha joojin ilaa aad si wanaagsan ugu qortid.

ma	na	ac	la	ld
ad	da	ho	to	ta
dag	aq	cag	cad	aqal
cug	daaco	daad	daaq	
dad	deeg	dhac	dacay	
eg	hug	dhig	liid	

- Baro samaynta hababkan soo socda. U qalooci buuggaaga si wareeg oo kale ah ka hor inta aadan u qorin xarfaha si foorar ah.

cccccccc
ssssssss

zzzzzzzz
zzzzzzzz

teгаа bacaadka Dad aad u tiro badan ayaa ka qayb qaata gurmadaas. Geedo ayaa lagu tallaalaa ciidda. Geedahaas ayaa celiya bacaadka soconaya.

Waxa hubaal ah in laga baxayo dhibaataadaas, bacaadku geysanayo, haddii hawshaas si wadajir ah dadku gacan uga geystaan. Bacaadkana waa la waayi doonaa.

Ka jawaab weydiimahan:

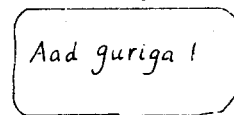
1. Bacaadku maxaa uu dhulka u keenaa?
2. Xaggee bacaadku khasaarada u geystaa?
3. Xaggee buu bacaadku ka jiraa dhulkeenna?
4. Xaggee laga hirgeliyey mashruuca bacaad celinta?
5. Sidee baa ciidda guuraysa loo celin karaa?
6. Weligaa ma ka qayb gashay bacaad celin?

Weero

Weerta dabadeed waxa aynnu dhignaa joogsi, calaamadda weydiinta ama calaamadda yaabka. Calaamadda yaabka waxa la dhigaa yaabka ama ammarka ka dib. Ku dhig calaamadda yaabka, calaamadda weydiinta ama joogsi weerta dabadeed:

Joogso Ma taqaan waxaasi
Joogso halkan Xaggee buu jiraa
Waad quruxsan tahay Soo noqo

- Qor weero adiga oo isticmaalaya erayada ku jira sanduuqa. Isku day in aad ku darto erayo kale oo suurto gal ah. Waxa aad Erayada u beddeli kartaa sida, ciyaar - ciyaaro.

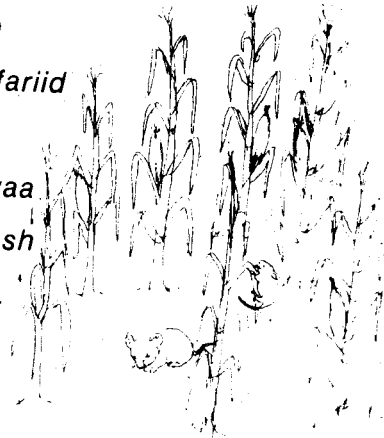
ciyaar	bannaan	xanaaq	oohin	tiir
kubbad	fure	riix	guri	istaag

- Qor weero. Qaado erayada ku jira sanduuqa hoose. Waxa aad u baahan tahay erayo kale si aad u samayso weero.

nijaar	Soomaaliya	miisas
	kuraas	samee

Jiriq iyo Cagasulub

Jiriq iyo Cagasulub waa labo jiir oo saaxiibbo ah. Jiriq waa jiir yar oo fariid ah. Waxa uu yeellaa hadalka iyo waanooyinka hooyadiis. Cagasulub waa uu ka weyn yahay Jiriq. Waa jiir rabash badan. Mamaqlo waanada hooyadiis. Aad buu u madax adag yahay. Jiriq waxa uu ku nool yahay god yar. Godku waxa uu ku dhax yaallaa kaynta. Kaynta waxa ku nool jiirar badan. Jiriq waxa uu la ciyaaraa jiirarka kale. Waxa ay ciyaaraan markuu dayaxu soo baxo. Habeen ayey jiriq hooyadiis ku tiri, "Hooyo maalintii ha bixin". Haddaad baxdo bisadda Miyaw ayaa ku cuni doonta." "Hooyo waa yahay, " ayuu Jiriq ku jawaabay.

Cagasulub maalin oo dhan dibadda ayuu ku ciyaaraa. Maalin ayuu u yimid saaxiibkiis Jiriq. Waxa uu ku yiri, "Saaxiib inna keen tuullada aan tagnee. Tuullada ayaa ka wanaagsan kaynta. Waayo, waxa laga helaa cunto badan oo macaan. Kayntani way xun tahay, maalin kastana waa ayntu ku haraadnaa." Jiriq baa yiri, "Haa, waa runtaa ma fiicna. Waliba kaynta waxa jooga dugaag badan oo inna cunaya."

Habeennimadii ayaa jiirarkii soo wada baxeen. Waxa ay waayeen Jiriq iyo saaxiibkiis. Jiriq iyo Cagasulub waxa ay ku dhuunteen mugdigii. Dabadeed waa ay baxsadeen. Tuulladii ayey ka raadsadeen cunto iyo biyo. Guri ayey u dhaceen waxa ay heleen digsi ay xalwadi ka buuxdo.

Cagasulub iyo Jiriq xalwaddii ayey ka dhergeen. Cagasulub waa uu wareeray. Madaxa ayaa xanuunay. Waayo, xalwaddii ayuu ka buuxsaday caloosha. Waxa uu yiri, "Aaway bisaddii Miyaw. Car maantaba ha soo baxdo." Bisaddii Miyaw ayaa soo baxday. Cagasulub ayaa ku booday Miyaw. Faruurta ayuu kaga dhegay. Waxa uu yiri, "Waxaan ahay nin balaayo ah oo geesi ah. Yaa iska kay celinaya?" Miyaw ayaa qososhay. Waxa ay garatay in uu cagasulub wareersan yahay. Waayo, Cagasulub waligiiba waa uu ka baqan jiray Miyaw.

Miyaw aad bay u carootay. Cagasulub ayey dhulka ku dhufatay. Cagasulub ayaa yiri, "Aa! Aa! Waantamar yarahay. Waan kaa cabsoonayaa. Adeer miyawey iska kay dhaaf". Miyaw halkaas ayey Cagasulub ku cuntay. Jiriq ayaa qayladii maqlay. Kayntii ayuu ku cararay oo waxa uu yiri, "Kaynta ayaa fiican, waayo Miyaw ma timaaddo kaynta".

Farta Isku dardarka ah

- Marka aad xarfaha **a c d g o** iyo **q** isku darayso iyo marka xarfaha kale ee garka fiiqan gadaal kaga darayso, waxa aad samaynaysaa sidatan: Ka qaad qalinka marka aad gaarto dhammaadka garka tiiqan, si dhakhso leh u bilow xarfaka kale ee xiga. Labada xaraf markaasi waxa la moodaa in la isku daray tiyoo aan qalinka la joojin.

- Baro sida loo qoro xarfahani wadajira. Baro sida xadka saxa ah loogu dhaxaysiinayo xarfaha dhexdooda.

ic no ac ca co

- Baro sida xarfahan loogu qoro si fiican oo dhakhso leh. Haddii xadka xarfaha u dhexeeyi uu sax yahay, xarfaha waxa la moodayaa in iyada oo aan qalinka la joojin la isku daray.

lo ho ed id ud
ng eg ig ag aq

- U qor erayadan si fudud oo dhakhso leh. Qor adiga oo xad is le'eg u dhaxaysiinaya xarfaha:

tag cag maad cad dhint

doc lug dheg luuq mac

- Ku laylan qoridda safafka xarfaka **c**. Waa in uu qalinkaagu si dhaqso leh ugu dhaqaaqaa xarfaka hore iyo ka dambe dhexdooda. Marka aad joogto xaraf dhammaadkiisa wax yar qalinka kor u qaad. Dabadeed xarfaka kale ku xir garka fiiqan ee xarfkii hore. Haddii xadka xarfaha u dhexeeyi uu sax yahay waxa la moodaa in xarfaha la isku daray iyadoon qalinka la joojin.

ccccccc ccccccc ccccccc

Immika safafka xarfahan u qor sidatan oo kale

cacaca cdcdcd cecece ananan

- Qor xarfahan soo socda dhow jeer. Ha joojin ilaa aad si wanaagsan ugu qortid.

ma	na	ac	la	ld
ad	da	ho	to	ta
dag	aq	cag	cad	aqal
cug	daaco	daad	daaq	
dad	deeg	dhac	dacay	
eg	hug	dhig	liid	

- Baro samaynta hababkan soo socda. U qalooci buuggaaga si wareeg oo kale ah ka hor inta aadan u qorin xarfaha si foorar ah.

cccccccc
ssssssss

zzzzzzzz
zzzzzzzz

Shaqallada dhaadheer iyo kuwa gaagaaban

- Shaqallada marka lagu dhawaaqo waxa ay noqon karaan kuwo dhaadheer ama kuwo gaagaaban. Fiiri sawirradan. Akhri erayada ku hoos qoran. Erayadu ma ku habboon yihiin sawirka. Eraygee baa shaqalka uu ku jiraa dheer yahay? gaaban yahay?

Fiiri higgsaadda erayada. Sidee baad u qortaa shaqalka gaaban? Shaqalka dheer?

- Ku laylyan dhihidda shaqallada dhaadheer iyo kuwa gaagaaban: a - aa/ e - ee/ i - ii/ o - oo/ u - uu.
- Waxa aad qoraysaa shaqal gaaban marka uu hal shaqal yahay, shaqalka dheerna waxa aad qoraysaa marka ay laba shaqal yihiin. Dheh erayadan soo socda:
Dhawaaqyo shaqal gaaban leh: bur, bil, run, tag.
Dhawaaqyo shaqal dheer leh: buur, biil, Ruun, taag.
- Dhegeyso dhawaaqyada erayada sawirradan. Dhegeyso dhawaaqa shaqalka gaaban amashaqalka dheer. Dabadeed qor sawir kasta eraygiisa.

Waa maxay waxani?

Akhri oo qor erayga ku habboon meesha bannaan. Erayga ka dooro erayada sanduuqa ku jira. Fiiri tusaalaha ugu horeeya.

xayawaano	geedo	alaabta guryaha
cabitaan	shimbiro	cunto
dhar	qalab	magacyo
bilo	khudaar	midabbo

shaati	kurdad	surwaal	<u>dhar</u>
caano	shaah	biyo	_____
Maarso	Abriil	Maajo	_____
libaax	maroodi	jeer	_____
baasto	bariis	hibil	_____
dafo	tuke	haad	_____
kurai	mite	sariir	_____
jaalie	caddaan	madew	_____
yaanyo	muus	basal	_____
Xasan	Xaawa	Khadiija	_____
qurac	galool	cambe	_____
yaambo	dubbe	miishaar	_____

- Qor erayada maqan. Dabadөөd u akhri erayada oo dhan saaxiibkaa.

Shaqal gaaban

bur

bil

run

Shaqal dheerbuur

faar

taag

- Buuxi meelaha bannaan. Dooro erayada soosocda: shaati, beer, bil, geed, god, muus, run.
Waxa jiraya erayo dheeraad noqon doona.
Waxa aan leeyahay _____ galley ah.
Waxa uu ku dhacay _____ dheer.
Lidka erayga been waa _____ .
Waxa aan cunayaa _____ macaan.
- Ma qori kartaa shan eray oo leh shaqallo dheer oo aan ahayn kuwa ku jira casharkan.

Qoraalka sheekooyinka

- Sheekadu waxa ay noqon kartaa mid gaaban.

Kurdad cusub.

Waxa aannu shalay aadnay dukaanka.

Waxa aan gatay kurdad cusub.

Waa ay guduudnayd.

Waan jecelahay kurdadayda cusub.

Sheekadani magaceedu waa: Kurdad cusub.

Sheekadu waxa ay leedahay afar weerood.

'Weeruhu waa ay gaagaaban yihiin, laakiinse waa ay isku xiran yihiin.

- Qor sheeko gaaban oo ku saabsan wax aad gadatay. Ha ilaabin magaca sheekada. Qor weero gaagaaban.

- Qor sheeko gaaban oo ku saabsan: dugsigaaga, safar, riyo ama xayawaan. Qor magaca sheekada. Isticmaal weero gaagaaban.

- Qor erayada maqan. Dabadeed u akhri erayada oo dhan saaxiibkaa.

Shaqal gaaban

bur

bil

run

Shaqal dheerbuur

faar

taag

- Buuxi meelaha bannaan. Dooro erayada soosocda: shaati, beer, bil, geed, god, muus, run.
Waxa jiraya erayo dheeraad noqon doona.
Waxa aan leeyahay _____ galley ah.
Waxa uu ku dhacay _____ dheer.
Lidka erayga been waa _____ .
Waxa aan cunayaa _____ macaan.
- Ma qori kartaa shan eray oo leh shaqallo dheer oo aan ahayn kuwa ku jira casharkan.

Qoraalka sheekooyinka

- Sheekadu waxa ay noqon kartaa mid gaaban.

Kurdaad cusub.

Waxa aannu shalay aadnay dukaanka.

Waxa aan gatay kurdaad cusub.

Waa ay guduudnayd.

Waan jecelahay kurdadayda cusub.

Sheekadani magaceedu waa: Kurdaad cusub.

Sheekadu waxa ay leedahay afar weerood.

Weeruhu waa ay gaagaaban yihiin, laakiinse waa ay isku xiran yihiin.

- Qor sheeko gaaban oo ku saabsan wax aad gadatay.
Ha ilaabin magaca sheekada. Qor weero gaagaaban.

- Qor sheeko gaaban oo ku saabsan: dugsiigaaga, safar, riyo ama xayawaan. Qor magaca sheekada. Isticmaal weero gaagaaban.

- Xarafka [s] wax kuma darsamaan. Horayna kagama darsanto gadaalna kagama darsanto xarfaha. Qor safaf ka kooban xarafka [s] u dhaxaysii xarfaha xadka ku habboon.

sssssss sssssss sssssss

- Ku laylyan xarfahan laba labada ah ee soo socda:

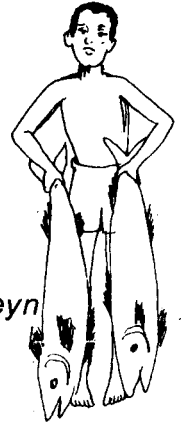
sa so su se si
is as es os us
sh sk ys sl gs

- Baro sida saxa ah ee loo qoro erayadan: Baro sida ioogu dhaxaysiinayo xarfaha xadka ku habboon.

isi suu shar sir
is isu isku sida
saa sac hees taasi
sii siine kaas sheeg
taas siddas saaddex halkaas

Kalluunka

Kalluunku waxa uu ka mid yahay khayraadka badda laga ja soo baxo. Waxa uu u kala baxaa noocyo badan.

Kalluunku waa cunto waxtar weyn u leh jidhka dadka. Kalluunku waxa kale oo uu door weyn ka qaataa dhaqaalaha. Maxaa yeelay, waddamada kalluumaysiga hore uga maray waxa ay kalluun badan u diraan dalalka kale.

Dalka Soomaaliya waxa uu leeyahay xeeb dheer oo lagu qiyaasay 3,333 oo kiiloomitir. Xeebtaasi waxa ay hodan ka tahay dhinaca kalluunka. Jaadadka kalluunka laga helo baddeenna waxa ka mid ah uguna badan "tabeediga." Waxa kale oo xeebaha Soomaaliyeed ka buuxa nooca loo yaqaan "tarraaqadda." Aad ayaa loo tixgeliyaa waxtarka kalluumaysiga. Waxa loo sameeyey wasaarad u gaar ah iyo warshado. Waxa ka mid ah warshadda Laasqoray, Qandala iyo warshadda Caluula.

1. Akhri casharka 14.3 mar kale. Ka jawaab weydiimaha soo socda:

- b. Maxaa ka mid ah khayraadka badda laga la soo baxo?
- t. Kalluunku door weyn ma ka qaataa xagga dhaqaalaha?
- j. Maxaa ka mid ah noocyada kalluunka?
- x. Sheeg meelaha ay ku yaallaan warshadaha kalluunku?

2. Halkan waxa ku yaal erayo sheekada ku jira. Xarfaha erayadaasi waa ay isku qasan yihiin. Mau qori kartaa si sax ah?

bda _____	alluukn _____
leak _____	(Ida) Ida _____
ebex _____	adanb _____

3. Sawir gabar. Sawir laba kalluun oo waaweyn oo hor yaalla gabadha. Ku sawir bad gadasheeda. Ku sawir dooni badda dhexdeeda.

Wax u sheegidda dadka

- Marka aynnu dadka wax u sheegayno, waxa aynnu rabnaa in ay ina dhegaystaan. Waxa aynnu jecelnahay in ay xiiseeyaan waxa aynnu u sheegayno.
- Tallooyinkan raac marka aad rabto in ay dadku ku dhegeystaan.

- b) Fiiri dadka aad la hadlayso.
- t) U hadal si kor ah oo bayaan ah.
- j) Haku hadlin cod lagu daalayo. Isku day in aad beddesho codkaaga. Carabka ku adkee erayada gaarka ah.
- X) Wejigaaga iyo jirkaaguba ha muujiyaan waxa aad sheegayso. Si fiican u muuji carada, cabsida, daalka iyo wixii kale ee aad sheegaysaba.
- kh) Ha ku celcelin erayada aan loo baahnayn, sida— tan oo kale: markaa dabadeed markaa dabadeed markaa dabadeed.....

Macallinkaagu waa sheeko yaqaan. Isaga ayaa kuu sheegi kara sida aad u samayn lahayd tallooyinka kor ku yaal.

- U shaqeeya laba laba. Wax u sheeg saaxiibkaa.

Tusaale, waxa aad u sheegi kartaa:

- mar aad si aad ah u cabsatay
- wax kugu dhacay oo ku soo maray
- sheeko gaaban oo aad taqaan
- sheeko aad samaynayso marka aad sheegayso.

Dabadeed is beddela. Xusuusnow tallooyinkii ku yaallay xagga hore.

- Midkiina wax ma u sheegi karaa fasalka?
- Maalinta dambe qof kastaa ha soo diyaarsado wax uu fasalka u sheego. Waxa dhici karta in aad qof guriga jooga ka hesho sheeko aad u sheegi karto fasalka.

Sec 1-9a

- U sheeg fasalka sheekadii aad u soo diyaarisay.

Isku day in aad ugu tebiso si aad u xiiso badan

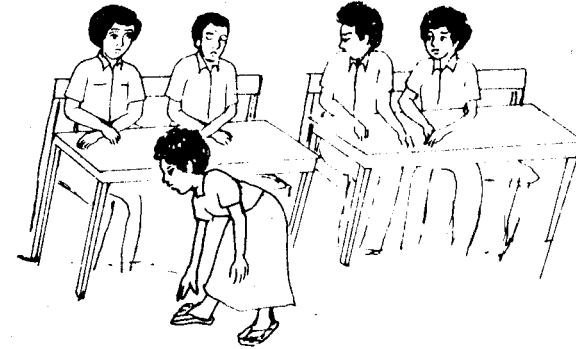
intii aad kari karto. Ardaydiina dhegaysanaysaana

waa in aad aamusnaataan. Ogow marka aad

sheekaynayso in aanad jeclayn fasal qaylo badan,

markaas qof kastaa waa inuu isna markiisa aamus ku

dhegeystaa.

Arday

Maxamed Cali Xaaji

Piican

Faahur

Faahur

Gorayaasha Buugga.

1. Maxamed Geelle Diiriye
2. Suleymaan Xuseen Barkhadle
3. Cabdiraxmaan Cusmaan Maxamed
4. Maryan Maxamuud Janaqow
5. Khadar Cadami Cali

La Taliyaha qaybta Soomaaliga

Gudrun Forsberg

Sawiriyayaasha

1. C/jibaar Cali Sh. Maki
2. C/rashiid Maxamed Samow
3. Maxamed Cali Sh. Sacid

Madaxa Qaybta KMM:

A. M. Bookh

La Taliyaha qaybta farsaxanka

Jim Goodall

Garaace

Nuur Maxamed Nuur

Xiriiriyaha Madbacadda iyo X. H. Manaahijta

Xuseen Maxamed Ismaaciil

Waxaa kaloo sahad gaar ahaaneed leh Kooxda Farsamada ee Xafiiska UNESCO u qaabilsan talo bixinta waxbarashada Soomaaliyeed iyo habeyayaasha Buugga daabacaadifaa labaad oo kala ah:

1.	SACIID AXMED XUSEEN (Baafu)	LAYOUT
2.	MAXAMED CALI SH. SACIID	"
3.	CABDULLAAHI MAXAMED GACAL	"

LA TALIYAHA:

G. RETAMAL
UNESCO EDUCATIONAL ADVISER FOR SOMALIA

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

AF-SOOMAALI

MAHADNAG

Waxaa mahad leh Hay'adda UNESCO, oo soo abaabushay diyarinta iyo daabacaada labaad ee Buuggaan, iyo Hay'addaha kale sida SCF (UK), TROCAIRE, AMURT, CARE (Kenya), INT. AID SWEDEN, REDDA BARNEN (Yemen) iyo CISP oo gacan weyn ka geystay soo saaridda Buuggaan.

Agoosto 1993, Muqdisho (Somalia)